

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma/ Venäjän kauppa

Janika Koli

EU:N JA VENÄJÄN VÄLISEN MAHDOLLISEN VIISUMIVAPAUDEN
VAIKUTUKSET KOUVOLAN ALUEELLA

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Kansainvälinen kauppa

KOLI, JANIKA

EU:n ja Venäjän välisen mahdollisen viisumivapauden vaikutukset Kouvolan alueella

Opinnäytetyö

59 sivua + 2 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Soili Lehto-Kylmänen

Huhtikuu 2013

Avainsanat

Kouvola, matkailu, Venäjä, viisumivapaus

Euroopan unionin ja Venäjän välille on kaavailtu viisumivapautta jo usean vuoden ajan. Toistaiseksi viisumivapaus on vasta suunnitteilla, eikä toteutumisajankohtaa ole osattu määrittää. Luultavasti EU:n ja Venäjän välinen viisumivapaus kuitenkin tulee toteutumaan tämän vuosikymmenen kuluessa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia miten mahdollinen viisumivapaus EU:n ja Venäjän välillä tulisi vaikuttamaan Kouvolan alueella toimiviin yrityksiin ja julkiseen sektoriin. Tavoitteena oli selvittää, miten venäläiset turistit on otettu huomioon yritysten liiketoiminnassa ja mitä muutoksia viisumivapaus mahdollisesti toisi tullessaan. Tutkimuksen tavoitteena oli lisäksi selvittää, miten yritysten olisi hyvä valmistautua venäläisturistien määrän kasvuun jo ennen viisumivapauden toteutumista.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena käyttäen tutkimusmenetelminä pöytäkirjatutkimusta, postitse lähetettävää kyselyä sekä syvähaastattelua. Tutkimuksen tulokset osoittivat, ettei yrityksissä ole vielä kovinkaan syvällisesti mietitty mahdollisen viisumivapauden vaikutuksia yritysten liiketoimintaan. Toisaalta venäläisturistien merkityksen yritysten liiketoimintaan nähtiin olevan kasvamassa jatkuvasti suuremmaksi.

Yritysten olisi hyvä ottaa mahdollisen viisumivapauden myötä muuttuva tilanne huomioon jo hyvissä ajoin. Tällä hetkellä venäläisturistien määrän kasvua tulevaisuudessa ei ole yrityksissä huomioitu tarpeeksi. Erityisesti markkinointiin ja tiedottamiseen tulisi panostaa enemmän, jotta Venäjältä suuntautuvan turismin positiiviset vaikutukset pystyttäisiin hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla. Uusien vetovoimakohteiden luominen, palveluiden monipuolistaminen ja venäläisturistien erityinen huomiointi liiketoiminnassa ovat avaintekijöitä Kouvolan houkuttelevuuden parantamiseksi. Matkailusta saatavien tulojen kasvattamiseksi pyrkimykset turistien viipymän pidentämiseksi ovat ensiarvoisen tärkeitä.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

International Business

KOLI, JANIKA

Effects of the Potential Visa Waiver Act between EU and
Russia in Kouvola Region

Bachelor's Thesis

59 pages + 2 pages of appendices

Supervisor

Soili Lehto-Kylmänen, Senior Lecturer

April 2013

Keywords

Kouvola, tourism, Russia, visa waiver act

For several years there have been plans to have a visa-free interaction between the EU and Russia. For now, the visa waiver act is only a sketch and there are no specific facts when it will be accomplished. It is likely, though, that the visa waiver act between the EU and Russia will be accomplished during this decade.

The purpose of this thesis was to research how the possible visa waiver act between the EU and Russia would affect the companies and the public sector in the Kouvola region. The goal was to find out how Russian tourists have been considered in the business of the companies and what changes the visa waiver act would bring. The goal of the research was also to find out how the companies should prepare themselves for the growth of the amount of the Russian tourists even before the possible accomplishment visa freedom.

The thesis was made as a qualitative study, using desk research, survey and deep interview as research methods. The results of the study that there have been no deep thought given to the effects of possible visa freedom act to businesses in companies. On the other hand, the companies saw the effect of Russian tourism as a part of their business increasing.

The companies should take into account the effects of the possible visa waiver act already beforehand. At the moment the growing number of Russian tourists has not been taken into consideration in the companies strongly enough. Especially marketing and information should be invested in increasingly, so that the positive effects of tourism ranging from Russia could be turned into companies' advantage in the best possible way. Creating new attractions, widening services and taking Russian tourists into consideration in business in general are the key factors in making Kouvola more attractive. The top priority is to get the tourists stay longer, so that the income received from tourism would increase.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TAUSTAA	7
2.1	Keskeisten käsitteiden määrittely	7
2.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmät	9
3	VIISUMIVAPAAUS	10
3.1	Nykyinen viisumikäytäntö Suomen ja Venäjän välillä	11
3.2	Aikataulu	14
3.3	Viisumivapauden merkitys ja hyödyt	15
3.4	Kohti viisumivapautta	17
3.5	Venäjän WTO-jäsenyys	21
4	VENÄLÄISET TURISTIT	22
4.1	Matkakohteena Suomi	24
4.2	Venäläinen asiakkaana	30
4.3	Kiinnostuksen kohteet	31
5	KOUVOLA MATKAKOHTENA	32
5.1	Vahvuudet ja heikkoudet matkakohteena	33
5.2	Turistien määrä	36
5.3	Kouvolaan matkaavan venäläisturistin profiili	37
5.4	Taloudellinen merkitys	39
5.5	Julkisen sektorin toimenpiteet	40
5.5.1	Nykytilanne	40
5.5.2	Tulevaisuus	41
6	VIISUMIVAPAUDEN MERKITYS KOUVOLAN ALUEELLA	43
6.1	Tutkimuksen toteuttaminen	43
6.2	Tutkimuksen tuloksia	45

6.2.1	Yritykset	45
6.2.2	Kouvolan kaupunki	47
6.3	Johtopäätelmät	49
7	YHTEENVETO	51
	LÄHTEET	53
	LIITTEET	
	Liite 1. Kysely saatekirje	
	Liite 2. Kyselylomakepohja	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö käsittelee EU:n ja Venäjän välisen mahdollisen viisumivapauden vaikutuksia Kouvolan alueelle ja sitä, miten yritysten olisi hyvä ottaa muuttuva tilanne huomioon liiketoiminnassaan. Työssä käsitellään myös viisumivapauden vaikutuksia julkiselle sektorille eli Kouvolan kaupungille. Aihe on hyvin ajankohtainen, sillä viisumivapaudesta on uutisoitu viime aikoina tasaisin väliajoin, ja asiantuntijoiden mukaan Suomen ja Venäjän välisen viisumivapauden toteutuminen on vain ajan kysymys. Arviot aikataulusta kuitenkin heittelevät jonkin verran, eikä täysin tarkkaa aikataulua ole vielä tiedossa. (Koillissanomat 19.7.2012.)

Tutkimuksessa selvitetään, miten eri alojen yritykset Kouvolassa ovat jo tähän mennessä ottaneet huomioon venäläiset asiakkaat, onko yrityksissä mietitty jo ennalta viisumivapauden vaikutuksia ja mitä muutoksia venäläisturistien määrän kasvu vaatisi yritysten liiketoimintaan, esimerkiksi palveluihin, tuotteistukseen ja markkinointiin. Tutkimuksessa käsitellään myös venäläisturistien tämänhetkistä määrää ja merkitystä Kouvolan alueella.

Tutkimuksen tarkoituksena on koota yhteen ja tuoda uutta tietoa viisumivapauden tuomista hyödyistä, mahdollisista haitoista ja mahdollisuuksista liiketalouden ja matkailuelinkeinoalan kannalta. Tarkoituksena on myös tutkia, mitä muutoksia olisi hyvä tehdä viisumivapauden tuomien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Tutkimuksesta on näin käytännön hyötyä Kouvolan alueella toimiville yrityksille.

EU:n ja Venäjän väliseen viisumivapauteen liittyviä tutkimuksia on luonnollisesti vasta vähän, mutta aiempaa tutkimustietoa on saatu esimerkiksi Suomen Maanpuolustus- korkeakoulun tekemästä viisumivapautta ja rajaturvallisuutta käsittelevästä tutkimuksesta. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tulla perehtymään sen syvällisemmin siihen, mitkä asiat vaikuttavat viisumivapauden toteutumiseen, vaan suunnitteilla olevan viisumivapauden vaikutuksiin nimenomaan liiketalouden näkökulmasta. Teoriaosuus käsittelee myös Kouvolaan suuntautuvaa venäläisturistien matkailua: turistien määrää ja sen muutoksia, mitä kohteelta haetaan, Kouvolan vahvuuksia ja heikkouksia matkakohteena, sekä kausivaihtelujen vaikutuksia. Koska turismilla on merkitystä niin valtiolle, yritysten kuin kuntienkin talouteen, perehdytään tässä tutkimuksessa lisäksi Kouvolan kaupungin toimenpiteisiin ja suunnitelmiin venäläisturistien paremmasta palvelimisesta ja heidän houkuttelemisestaan Kouvola-matkailuun.

Opinnäytetyö koostuu teoriaosuuden lisäksi kyselytutkimuksen avulla saatavista tiedoista. Kysely toimitettiin Kouvolassa toimivien useiden eri alojen yrityksiin, ja lisäksi tehtiin henkilökohtainen haastattelu julkisen sektorin puolella. Kyselytutkimuksen tuloksia käsitellään työn lopussa.

2 TAUSTAA

EU:n ja Venäjän välinen viisumivapaus on toistaiseksi vasta suunnitteluasteella, eikä tarkkaa toteutumisajankohtaa voida vielä määrittää, mutta sen oletetaan kuitenkin tapahtuvan lähivuosien sisällä. Toisin kuin mediassa toisinaan annetaan ymmärtää, viisumivapaudesta päättäminen ei ole Suomen ratkaistavissa, vaan asia on Euroopan unionin ja Venäjän välinen. Ongelmia viisumivapauden suhteen on vielä jonkin verran, ja menee aikaa, ennen kuin osapuolet tulevat pääsemään sopimukseen. Viisumivapaustavoite on kirjattu EU:n ja Venäjän väliseksi yhteiseksi tavoitteeksi jo vuonna 2003. Suomella on Venäjän naapurimaana, pitkällisenä neuvottelukumppanina ja hyvine väleineen Venäjän kanssa erityinen asema asian eteenpäin viemisessä. (Suomen ulkoasiainministeriö 2010a.)

Oletettavasti viisumivapauden myötä Suomen ja Venäjän välisten rajanylisten määrä jopa kaksinkertaistuisi, joten mitä todennäköisimmin myös Kouvolassa käyvien venäläisturistien määrä tulisi jatkossa kasvamaan (EMN 2013, 34). Ilman viisumivapautta-kin Suomessa vierailevien venäläisturistien määrä tulee kasvamaan entisestään noin 12 %:n vuosivauhtia (TAK Oy 2012a). Yritysten olisi tärkeää miettiä viisumivapauden merkitystä jo hyvissä ajoin, jotta tilanteeseen osataan varautua ja edut pystytään käyttämään parhaalla mahdollisella tavalla hyödyksi.

2.1 Keskeisten käsitteiden määrittely

Viisumilla tarkoitetaan valtion ulkomaalaiselle myöntämää maahantulo- ja oleskelulupaa. Tällä hetkellä Suomesta Venäjälle ja toisinpäin matkustavilla tulee olla voimassaoleva viisumi päästäkseen matkustamaan rajan toiselle puolelle. Viisumeita on erilaisia, ja Suomesta Venäjälle matkustettaessa turisteille mahdolliset viisumit ovat käytännössä katsoen kertaviisumi, kaksikertaviisumi, monikertaviisumi tai ryhmäviisumi. Venäjältä Suomeen matkustettaessa taas vaaditaan Schengen-alueen viisumi, joka oikeuttaa 90 päivän matkusteluun ja lyhytaikaiseen oleskeluun kuuden kuukauden aikana koko Schengen-alueen maissa. (Suomen ulkoasiainministeriö 2013.) Schengen-

viisumi tulee hakea matkan pääkohdemaasta, ellei sitten ole kyseessä kiertomatka, jolloin viisumi voidaan hakea ensimmäisestä matkakohdemaasta saavuttaessa Schengen-alueelle (Suomi-Venäjä -seura).

Schengen-sopimus syntyi vuonna 1985. Suomi on allekirjoittanut sopimuksen vuonna 1996, joskin sopimuksen soveltaminen aloitettiin vasta vuonna 2001. Sopimuksen tarkoituksena on helpottaa tavaroiden kuljetusta ja liikkuvuutta Schengen-alueella, sekä mahdollistaa ihmisten vapaa liikkuminen Schengen-maiden välillä. (EurLex 2002). Rajatarkastukset on poistettu sopimukseen kuuluvien maiden välillä, mutta sitä vastoin Schengen-alueen ulkorajoilla tarkastukset ovat tiukemmat. Tällä hetkellä Schengen-valtioita ovat: Alankomaat, Espanja, Islanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Liechtenstein, Liettua, Luxemburg, Malta, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tsekki, Unkari ja Viro. Myös kolmansista maista tulevat matkustajat voivat liikkua Schengen-alueella vapaasti ulkorajan rajatarkastusten jälkeen, sekä poistua ja palata alueelle viisumin niin salliessa. (Suomen ulkoasiainministeriö 2013b.)

Viisumivapaudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa EU:n ja Venäjän välistä mahdollista viisumivapautta, jolloin EU:n ja Venäjän kansalaiset voisivat ylittää rajan ja matkustaa alueiden välillä ilman viisumia.

Turismilla tarkoitetaan matkustamista, jonka tarkoituksena on lomailu tavanomaisesta arkielämästä, niin ulkomailla kuin kotimaassakin. Turismilla on merkitystä niin valtion- kuin maailmantalouden kannalta, ja se voidaan nähdä yhtenä kestäväen kehityksen ja taloudellisen kasvun vauhdittajana (World Tourism Organisation). Turismilla on huomattavaa merkitystä myös pienemmässä mittakaavassa, sillä se tuottaa rahaa matkailukohdekaupungille, tässä tapauksessa Kouvolalle.

Turisti voi olla niin ulkomaanmatkailija kuin kotimaanmatkailijakin. Tässä tutkimuksessa perehdytään lähinnä Suomeen matkustaviin venäläisturisteihin.

Tax Free-myynti tarkoittaa verotonta myyntiä matkailijoille, joiden kotipaikka on EU:n ulkopuolella. Tällöin tuotteesta ei makseta Suomessa arvonlisäveroa. Tax Free-myyntilöitä on esimerkiksi laivoilla ja rajoilla. Lisäksi muutkin liikkeet voivat myydä verottomina tuotteitaan ehtojen täytyessä. Kotipaikan tulee olla EU:n ja Norjan ulkopuolella, väliaikaisesta oleskelusta tulee näyttää todistus ja tuotteiden hinnan tulee olla

vähintään 40€. Tällöin vero palautetaan matkustajan poistuessa maasta ja esittäessä tarvittavat tositteet ja ostetut käyttämättömät tuotteet. (Verohallinto 2007.)

2.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa pyritään vastaamaan kysymyksiin ”Miten viisumivapaus Suomen (EU:n) ja Venäjän välillä tulisi vaikuttamaan Kouvolan alueella toimivien yritysten liiketoimintaan?” ja ”Miten mahdollinen viisumivapaus ja sitä myöten venäläisturistien määrän kasvu tulisi huomioida yrityksissä ja julkisen sektorin toiminnoissa Kouvolan alueella?”. Ottaen huomioon Kouvolan läheisen sijainnin rajaan nähden, viisumivapaus tulee oletettavasti vaikuttamaan Venäjältä Kouvolaan suuntautuvien turistien määrään, vaikkakin tähän asti kaupunki on hävinnyt vetovoimaisuudessa roimasti muille suurille lähikaupungeilleen. Kasvupotentiaali voidaan siis nähdä huomattavana, täytyy vain löytää oikeat ratkaisut tämän mahdollisuuden hyödyntämiseen.

Tutkimus rajautuu Kouvolan alueella toimiviin yrityksiin ja julkiseen puoleen, sillä esimerkiksi koko Suomen kattava tutkimus olisi aivan liian laaja aihe käsiteltäväksi tässä opinnäytetyössä. Aihetta ei ole toistaiseksi tutkittu kovinkaan paljoa, koska viisumivapaus on vielä tulevaisuuden asia. Viisumivapauden vaikutuksia käsitellään lähinnä matkailuelinkeinon kannalta.

Viisumivapauden toteutuminen on toistaiseksi vasta tulevaisuutta, mutta tutkimuksessa pyritään havainnoimaan niitä asioita, jotka olisi hyvä ottaa huomioon jo ennakkoon. Lisäksi tutkitaan viisumivapauden tarjoamia mahdollisuuksia yritysten näkökulmasta, ja mitä mahdollisia muutoksia yrityksissä kannattaisi tehdä viisumivapauden myötä kasvavasta turismista saatavan hyödyn maksimoimiseksi. Vaikka tuleva viisumivapaus tulee vaikuttamaan koko Suomeen ja Eurooppaan, tässä tutkimuksessa keskitytään viisumivapauden vaikutuksiin vain Kouvolan alueella. Tutkimuksen sisältö on kuitenkin osittain hyödynnettävissä myös muualla Suomessa liiketoimintaa harjoittavien yritysten toimintaan.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millä käytännötoimenpiteillä voitaisiin houkuttaa venäläisturisteja valitsemaan matkakohteekseen juuri Kouvolan ja miten yritykset voisivat kehittää venäläisturistien huomioimista liiketoiminnassaan, jotta venäläisturistit käyttäisivät enemmän kouvolaalaisyritysten palveluja. Kokonaiskuva on ratkaiseva tekijä, joten yksittäisen yrityksen tekemät toimenpiteet eivät pelkästään riitä. Tut-

kimuksen tarkoituksena onkin koota tietoa yhteen eri aloilta ja eri toimijoilta, jotta saataisiin laajempi näkökulma tarvittavista toimenpiteistä.

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena, käyttäen tutkimusmetodeina kyselytutkimusta, pöytäkirjatutkimusta sekä henkilökohtaisia haastatteluja. Tutkimuksessa on hyödynnetty aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, lehtiartikkeleita ja Internet-lähteitä. Opinnäytetyöhön liittyen toteutettiin kyselytutkimus, joka toimitettiin postitse Kouvolassa toimiville eri alojen yrityksille. Tavoitteena oli saada suoraan tietoa ja mielipiteitä yrityksiltä itseltään viisumivapauteen liittyen. Lisäksi haastateltiin Kouvolaan kaupungin edustajaa matkailuun liittyvissä asioissa, sekä selvitettiin miten tuleva viisumivapaus on otettu huomioon kaupungin osalta.

3 VIISUMIVAPAAUS

Viisumivapaus Venäjän ja EU:n välillä tarkoittaisi nykyisestä viisumikäytännöstä luopumista, jolloin Venäjältä Suomeen ja toisinpäin matkustettaessa ei enää tarvitsisi lainkaan hankkia viisumia matkaa varten, vaan pelkät rajamuodollisuudet riittäisivät. Tällöin rajalla tehtävän työn merkitys kasvaisi, sillä konsulaattien tähän asti tekemä ennakkotyö jäisi pois. Ennen viisumivapauteen siirtymistä on osapuolten välillä kuitenkin vielä monia asioita ratkaistavana.

EU ja Venäjä ovat jo vuonna 2003 sopineet viisumivapauden yhteiseksi tavoitteekseen. Vuonna 2007 tuli lisäksi voimaan viisumihelpotussopimus, jonka tarkoituksena on helpottaa maiden kansalaisten vuorovaikutusta, silloin kun kyseessä ovat joko taloudelliset, humanitaariset, kulttuuriset tai tieteelliset suhteet. Viisumihelpotussopimuksen kattavia ihmisryhmiä ovat liikemiehet, läheiset sukulaiset, toimittajat, rekka-kuskit, virallisten delegaatioiden jäsenet, tiedemiehet sekä kulttuuri- ja taidetapahtumien järjestäjät. Heille sovelletaan yksinkertaistettuja liitevaatimuksia, ja tapauskohtaisesti pidempiaikaisten monikertaviisumien saaminen on mahdollista. (Suomen ulkoasiainministeriö 2007.) Näin esimerkiksi läheiset sukulaiset (puolisot, lapset, vanhemmat, isovanhemmat, lapsenlapset) ovat oikeutettuja viisumihelpotuksiin, eikä heidän esimerkiksi tarvitse maksaa viisumihakemuksen käsittelymaksua (Euroopan unionin virallinen lehti 2007, 30).

EU ja Venäjä sopivat vuoden 2011 joulukuussa yhteisistä askelmerkeistä, joiden päämääränä on viisumivapauden toteutuminen (Suomen ulkoasiainministeriö 2012b).

Molemmille osapuolille on asetettu tiettyjä ehtoja, joiden täytyttyä voidaan aloittaa neuvottelut viisumivapaudesta. Askelmerkkejä ei ole kokonaisuudessaan julkistettu, mutta ne liittyvät muun muassa asiakirjojen luotettavuuteen, korruption kitkemiseen, laittoman maahanmuuton torjumiseen, yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, raja-valvontaan, yhteistyöhön oikeudellisissa asioissa sekä ulkopoliittisiin yhteyksiin (Mamonov 2012). Venäjä ilmoitti alun perin pyrkivänsä täyttämään askelmerkit vuoden 2012 loppuun mennessä, mutta sen sijaan EU ei ole toistaiseksi asettanut mitään päivämääriä viisumivapauden toteutumiselle, vaan on ottanut realistisemman kannan (Suomen ulkoasiainministeriö 2012b).

Askelmerkkien täyttäminen on vielä kesken molempien osapuolten osalta, mutta työtä asian eteen tehdään määrätietoisesti, sillä viisumivapaus olisi molemmille erittäin hyödyllinen etenkin taloudellisesta näkökulmasta. Ratkaistavat asiat vaativat kuitenkin mittavia toimenpiteitä, joten mutkien suoristumiseen tulee menemään oma aikansa. Viisumivapaus tulee toteuttaa maltillisesti ja huolellisella yhteistyöllä, jotta uusi käytäntö on toteutuessaan turvallinen ja mahdollisimman ongelmaton. (Yle uutiset 17.3.2012.)

3.1 Nykyinen viisumikäytäntö Suomen ja Venäjän välillä

Venäjän kansalaisten tulee hakea Suomeen matkustaessaan Schengen-viisumia, kuten muihinkin Schengen-alueen maihin. Schengen-viisumi haetaan siitä maasta, joka on matkan päämatkakohde, vaikka tultaisiin ensin jonkin toisen Schengen-maan kautta. Jos varsinaista päämatkakohdetta ei ole, kuten esimerkiksi kiertomatkoilla, voidaan viisumi hakea maasta, johon ensimmäisenä saavutaan. Venäjällä viisumia Suomeen voi hakea Suomen Moskovan suurlähetystöstä ja Suomen Pietarin pääkonsulaatista, sekä pääkonsulaatin toimipisteistä Murmanskissa ja Petroskoissa. Kahdesta jälkimmäisenä mainitusta viisumia voivat hakea Murmanskin ja Karjalan tasavallan viisuminhakijat, Pietarin konsulaatti hoitaa Kaliningradin alueen hakijat, ja kaikkien muiden Venäjän kansalaisten tulee jättää hakemuksensa Moskovan suurlähetystöön. (Suomen ulkoasiainministeriö 2013.) Lisäksi Suomen ulkoministeriö avasi vuonna 2012 viisumipalvelukeskuksen Kouvolaan, tasaamaan Pietarin konsulaatin ruuhkia. Käyttöön on otettu myös sähköiset asiakirjat, jotta viisuminhakijoiden määrän yhä kasvaessa pystytään takaamaan viisumien myöntämisen laatu ja kohtuullinen käsitte-

lyäika aina viisumivapauden toteutumiseen asti. (Suomen ulkoasiainministeriö 2012c.)

Viisumin anominen Suomesta on suhteellisen yksinkertaista. Viisumihakemuksen lisäksi hakijan tulee toimittaa valokuva, vähintään kolme kuukautta matkan jälkeen voimassaoleva passi, todistus matkavakuutuksesta, joka kattaa koko Schengen-alueen, asiakirjaliitteet, kuten esimerkiksi lentoliput tai hotellivarausvahvistus, sekä alaikäiseltä lapselta vanhempien suostumus. Tarvittaessa hakija voidaan kutsua erilliseen haastatteluun. (Ulkoasiainministeriö 2013). Erillistä kutsua viisumin saamiseksi Suomeen ei tarvita, mutta joissain tapauksissa se voi kuitenkin olla hyödyllinen. Kutsun ei myöskään tarvitse olla mikään virallinen asiakirja, vaan kutsuja voi itse laatia sen vapaamuotoisesti ja lähettää esimerkiksi sähköpostilla viisuminhakijalle, joka toimittaa sen yhdessä muiden hakemuspapereiden kanssa. Kutsussa tulee olla kutsujan ja kutsuttavan henkilötiedot, kutsujan yhteystiedot, Suomessa oleskelun ajankohta, mikä on suhde kutsuttavaan, mikä on vierailun tarkoitus ja kuka vastaa matkan aiheuttamista kuluista (Suomen ulkoasiainministeriö 2012a).

Schengen-viisumi oikeuttaa matkustamiseen ja lyhytaikaiseen oleskeluun kaikissa Schengen-alueen maissa, kuitenkin yhteensä 90 vuorokauden oleskeluun kuuden kuukauden aikana. Jos matkan kesto on yli kolme kuukautta, tulee hakea oleskelulupaa. Oleskelulupa vaaditaan myös lyhyemmillä matkoilla, jos tarkoituksena on työskennellä, jolloin tarvitaan lisäksi työlupa. Kaikki EU-maat eivät kuitenkaan kuulu Schengen-sopimuksen piiriin, kuten esimerkiksi Iso-Britannia ja Irlanti, jolloin näihin maihin matkustettaessa tulee hakea erikseen viisumia. (Suomen ulkoasiainministeriö 2012a.)

Käytännössä katsoen Suomi on venäläisille helpoin maa hakea Schengen-viisumia ja Suomessa myönnetäänkin viisumeita Venäjän kansalaisille verraten paljon. Esimerkiksi vuonna 2008 Suomi oli Schengen-viisumeita viidenneksi eniten myöntänyt valtio, ja myönnettyjen viisumien suuri määrä selittyikin pitkälti Venäjältä Suomeen suuntautuvalla turismilla (Ulkoasiainministeriö 2010b), sillä yli 90 % Suomen viisumeista myönnetään Venäjällä. Suomi nähdään helppona vaihtoehtona hakea Schengen-viisumia ja vain noin prosentti venäläisten viisumihakemuksista on viime vuosina saanut kielteisen päätöksen (Helenius 2011). Lisäksi uusi viisumipalvelukeskus Pietarissa on nopeuttanut viisuminhakua, sillä se sijaitsee keskeisellä paikalla ostoskeskuksen sisällä, ja itse viisuminjättoprosessiin menee vain noin 15 minuuttia. Suomea on

arvosteltu liian löyhästä viisumipolitiikasta, toimien venäläisille porttina Schengen-maihin. Esimerkiksi vaadittavia asiakirjoja viisumia haettaessa Suomesta on huomattavasti vähemmän verrattuna muihin sopimusmaihin, eikä hakijoita useinkaan kutsuta haastateltaviksi. Suomi myös myöntää venäläisille kaikista Schengen-maista eniten viisumeja. (EMN 2013, 28.)

Suomalaisturistit hakevat Venäjän viisuminsa useasti matkatoimistojen kautta, sillä se on kaikkein yksinkertaisin tapa, joskin matkatoimistot ottavat oman maksunsa palvelusta. Viisumin haku onnistuu myös suoraan Venäjän konsulaatista. Tarvittavia asiakirjoja viisumia anottaessa ovat: **peruste viisumin saamiseksi**, joka voi olla esimerkiksi matkanjärjestäjän puoltovahvistus, kutsu tai kauttakulkuviisumeissa hakijan kirjallinen pyyntö, **passi**, joka on voimassa 6 kuukautta viisumin päättymispäivän jälkeen, **viisumianomuskaavake**, jonka tulee olla Venäjän ulkoasiainministeriön Internet-sivuilla täytetty lomake, **valokuva**, joka on selkeä ja passikuvakokoa 3x4 cm, sekä Venäjän Federaation alueella voimassaoleva **matkavakuutus**. Lisäksi matkan kestäessä yli kolme kuukautta tarvitaan venäjänkielinen HIV-todistus, lukuun ottamatta monikertaviisumia haettaessa. (Venäjän Federaation suurlähetystö Suomessa.)

Vuonna 2011 Venäjä ulkoisti viisumihakemusten käsittelyn ja avasi Suomeen neljä viisumikeskusta, Helsinkiin, Turkuun, Lappeenrantaan ja Maarianhaminaan viisumihakemusten määrän kasvun vuoksi (VFS Global 2012). Tarkoituksena on ollut, että viisumikeskukset toimisivat samalla kaavalla kuin Pietarissa toimiva Suomen viisumikeskus ja molempien palvelujen tarjoajana toimiikin sama VF Services (UK) Ltd. Matkatoimistot on velvoitettu hakemaan viisumit näiden keskusten kautta, jolloin he ovat joutuneet lisäämään keskusten veloittaman 21€ palvelumaksun omiin hintoihinsa. Viisumin voi edelleen hakea myös suoraan Venäjän suurlähetystöstä tai konsulaatista, mutta tällöin tarvitaan myös erillinen ajanvaraus, toisin kuin viisumipalvelukeskuksiin. Varsinaiset viisumipäätökset tehdään kuitenkin edelleen suurlähetystössä. Asiakkaan näkökulmasta tämä voidaan nähdä vain ylimääräisenä rahastuksena viisuminhakuprosessissa, vaikka järjestelyn tarkoituksena onkin taata palvelun sujuminen viisumihakemusten kysynnän kasvaessa. (Iltasanomat 2.6.2011.)

Viisumien myöntö venäläisille onkin kasvanut paitsi Suomessa, myös muissa maissa. Esimerkiksi vuonna 2012 Schengen-maista Suomen, 1 313 864 kappaletta, jälkeen eniten venäläisille viisumeja myönsi Espanja, 920 490 kappaletta. Lisäksi Kreikka ja

Italia molemmat myönsivät noin 650 000 viisumia venäläisille. Näistä kuitenkin vain Italia harjoittaa samaa politiikkaa monikertaviisumien myöntämisessä kuin Suomi, sillä kuten Suomen, myös Italian myöntämistä viisumeista noin 92 % oli monikertaviisumeja. Sen sijaan Kreikan myöntämistä noin 25 % ja Espanjan myöntämistä vain noin 12 % oli monikertaviisumeja. (Visa statistics for 2012.)

3.2 Aikataulu

Viisumivapaus on ollut EU:n ja Venäjän yhteisenä tavoitteena jo pidemmän aikaa, mutta viisumikäytännön lakkauttamiseen tulee menemään oma aikansa molempien hyvistä tavoitteista ja pyrkimyksistä huolimatta. Venäjä on toisinaan ottanut asian suhteen painostavamman asenteen, ja maan aikatauluarviot ovat olleet yltiöoptimistisia, kun taas EU:n suhtautuminen on ollut maltillisempaa ja harkitumpaa. (Suomen ulkoasiainministeriö 2012b.)

Askelmerkeistä sopimisen jälkeen Venäjä ilmoitti tavoitteekseen täyttää vaaditut asiat vuoden 2012 loppuun mennessä (Mamonov 2012). Arvio oli kenties hieman epärealistinen jo siinäkin suhteessa, että vaaditut muutokset eivät ole ratkaistavissa pelkillä päätöksillä ja sopimuksilla. Niiden lisäksi muutokset vaativat mittavia konkreettisia toimenpiteitä, kuten asiakirjaluotettavuuden takaamiseen liittyvät asiat ja biopassien käyttöönotto. Venäjä on lisäksi toivonut viisumivapauden toteutumista vuoteen 2014 mennessä, sillä vuoden alussa Venäjällä pidetään talviolympialaiset Sotshissa (Mamonov 2012). Tämänkin aika-arvio on kuitenkin erittäin haasteellinen, sillä viisumivapauden toteutuminen on riippuvainen hyvin monista asioista.

Viisumivapauden toteutumisesta ei pystytä vielä antamaan tarkkoja arvioita, ja tämän tutkimuksenkin tekemisen aikana arviot ovat muuttuneet riippuen eri asiantuntija-arvioista ja tehdyistä uusista tutkimuksista. Viimeisin suomalaisten aikatauluarvio pohjautuu sisäministeriön teettämään tutkimukseen ”Kasvavan rajaliikenteen hallinta”, ja sen mukaan viisumivapauden nähdään olevan mahdollista toteutua aikaisintaan vuonna 2018. Suomen ulkoministeri, Erkki Tuomioja puolestaan arvioi Ajankohtaisen kakkosen uutisissa lokakuussa 2012 viisumivapauden toteutuvan todennäköisesti jo vuoteen 2015 mennessä. Joka tapauksessa viisumivapauden voidaan olettaa olevan mahdollista tämän vuosikymmenen kuluessa.

3.3 Viisumivapauden merkitys ja hyödyt

EU ja Venäjä ovat toistensa tärkeitä kauppakumppaneita, ja etenkin Suomelle rajanaapurillamme on merkittävä taloudellinen merkitys. Venäjä on Euroopan unionin suurin naapurivaltio, ja kolmanneksi suurin kauppakumppani, kun taas Venäjälle EU on suurin kauppakumppani, ja esimerkiksi 75 % Venäjälle tehdyistä ulkomaisista investoinneista tulee Euroopan unionin sisältä (Ulkoasiainministeriö 2012a). Etenkin öljyn ja muiden raaka-aineiden kauppa on merkittävää osapuolten välillä, sillä Venäjä on raakaöljyn ja kaasun maailman suurimpia tuottajia. Suomeen Venäjä tuo lähinnä raaka-aineita, kuten öljyä, metalleja ja puuta. Suomesta Venäjälle taas kuljetetaan esimerkiksi kemianteollisuuden tuotteita, koneita ja elintarvikkeita. (Yle Uutiset 22.8.2012.) Venäjä nousi vuonna 2012 Suomen toiseksi tärkeimmäksi vientimaaksi Ruotsin jälkeen, ohittaen Saksan, joka piti pitkään kakkossijaa. Venäjän puolella on suomalaisyritysten kannalta vielä suuri käyttämätön ostopotentiaali, etenkin kun suomesta tuotuja tuotteita pidetään erittäin laadukkaina, sekä parempina ja kestävämpinä kuin vastaavia venäläisiä tuotteita. (Yle uutiset 2.11.2012.)

Koska Venäjällä on suuri merkitys Suomelle kauppakumppanina, on viisumivapauskin merkittävä erityisesti talouden kannalta, etenkin matkailuelinkeinon ja muun liiketoiminnan osalta. Vuonna 2012 venäläiset tekivät 4,8 miljoonaa matkaa Suomeen, jolloin kasvua edellisvuoteen verrattuna oli noin 9 %. Turistien kasvava määrä vaikuttaisi merkittävästi Suomen matkailutuloihin, sillä venäläiset matkailijat tuovat joka vuosi Suomeen yhä enemmän rahaa, vuonna 2012 jo yli miljardi euroa. (TAK Oy 2013.) Olettaen viisumivapauden toteutuvan lähempänä kuluvan vuosikymmenen loppua, turistien määrä tulee kasvamaan siihen mennessä mahdollisesti jopa kaksinkertaiseksi, sillä matkojen määrän uskotaan kasvavan noin 15,4 %:n vuosivauhtia (TAK Oy 2012a). Tämä taas tarkoittaisi miljardin lisätuloja Suomelle.

Viisumivapauden myötä myös suomalaisten matkailu Venäjälle muuttuisi nykyistä jouhevammaksi ja oletettavasti lisäisi matkailijoiden määrää. Nykyistä vapaampi matkustaminen maiden välillä edistäisi molemminpuolista kulttuurituntemusta ja sen leviämistä yhä laajemman väestön tietoisuuteen. Täten viisumivapaasta matkustamisesta hyötyisivät turistien lisäksi yritykset. Venäjän kulttuurin tuntemus on kilpailuetu Suomessa toimiville yrityksille, sillä muun muassa sen pohjalta huomioidaan venäläisten asiakkaiden tarpeita liiketoiminnassa. Viisumivapaus edesauttaisi näin kotimaassa

harjoitettavan liiketoiminnan kehittämisen lisäksi Venäjälle liiketoimintaansa suunnittelevien yritysten toimia.

TAK Oy:n Rajatutkimus 2012:n mukaan 40 % Suomeen matkanneista venäläisistä olisi käynyt kuluneen vuoden aikana useammin Suomessa, jos viisumivapaus olisi jo ollut voimassa. Viisumivapauden kannattajat perustelivat mielipidettään matkustamisen mukavuudella ja helpottumisella (54 % vastaajista), rajanylityksen nopeutumisella (18 %), maiden läheisyydellä ja hyvillä suhteilla (15 %), sekä kustannusten alenemisella (12 %). Noin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että he olisivat käyneet Suomessa yhtä usein kuin nykyiselläänkin.

Tällä hetkellä Suomeen matkaavat venäläisturistit kuuluvat lähinnä laajaan keskiluokkaan, joka käsittää niin varakkaita kuin verraten Suomen keskiluokkaa vähemmän tie-naaviakin. Viisumivapauden myötä Suomeen pääsisivät matkustamaan myös heikomman tulotason kansalaiset, sillä ylimääräiset kustannukset viisumin hankkimisesta jäisivät pois, ja matkustaminen olisi näin mielekkäämpää ja houkuttelevampaa. Tällöin on mahdollista, että varakkaamman tulotason omaavien turistien määrä laskisi, sillä esimerkiksi jonotusaikojen venyminen rajalla vaikuttaa matkapäätöksen tekemiseen. Lisäksi venäläisten mielestä suuri oman maansa kansalaisten määrä matkakohteessa nähdään negatiivisena asiana. Matkustajaprofiilin keskiluokkaistuminen entistään vaikuttaisi myös keskimääräiseen rahankäytön määrään laskevasti, mutta toisaalta rahaa käyttäviä matkustajia olisi enemmän. (TAK Oy 2013.)

Venäläisten mielestä viisumipakko antaa kuvan, että he olisivat jollain tapaa toisen luokan kansalaisia, joten viisumivapaus toisi venäläisille mahdollisuuden tuntoa suurempaa yhteenkuuluvuuden tunnetta länsimaihin ja näiden kansalaisiin. Myös eriarvoisuus venäjän kansalaisten välillä pienenesi, sillä yhä useammilla olisi mahdollisuus matkustaa ulkomaille. Lisäksi huomionarvoista on esimerkiksi se, että tietoisuus länsimaisen demokratian käsitteestä ja toimimisesta leviäisi näin muidenkin kuin taloudellisesti vakaampien tai akateemisesti koulutettujen keskuuteen. Myös vähemmän tienaavat ihmiset voisivat itse nähdä ja kokea, miten asiat toimivat Venäjän ulkopuolella.

Maansa historian takia venäläiset ovat tottuneet hektisyyteen ja asioiden muuttumiseen, jolloin mikään ei ole niin varmaa kuin epävarma. Asioita on turha murehtia liian pitkälle, tai vastaavasti suunnitella asioita tarkalleen etukäteen. Sama pätee lomamat-

koihin, jotka kyllä suunnitellaan ja varataan etukäteen, mutta niiden sisällöstä päätehtään tarkemmin vasta perille saavuttua. (Malankin 2012.) Viisumivapaus mahdollistaisi ”extempore-matkat”, jolloin matkustuspäätös tapahtuu hyvinkin lyhyellä varoitusaajalla. Samalla tavoin suomalaiset voisivat lähteä esimerkiksi viikonloppulomalle Pietariin hetken mielihohteesta. Rehellisten ihmisten ja turistien kannalta viisumikäytäntö on turha rasite ja lomailua hankaloittava käytäntö.

Suomelle viisumivapaus merkitsisi taloudellista potentiaalia etenkin matkailuelinkeinoalalle ja muulle kaupanalalle, mutta Venäjä on myös toivottava lähtömaa lailliselle maahanmuutolle. Toisaalta Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikkö on arvioinut, että ainakin alkuun myös turvapaikanhakijoiden määrä kasvaisi viisumivapauden myötä. Tähän asti yksi viisuminmyönnön epäämisperuste on ollut epäily viisuminhakijan turvapaikanhakuaikeista. (EMN 2013, 33.)

Matkailun kannalta tärkeä kysymys on, kuinka paljon viisumivapaus lisäisi venäläisten matkailua Suomeen, ja miten se vaikuttaisi matkustajien viipymään. Vaikka venäläisturistit ovatkin tällä hetkellä ylivoimaisesti maamme suurin ulkomainen matkailijaryhmä, heidän viipymäaikansa Suomessa ovat lyhyitä. Vuonna 2012 venäläisistä matkailijoista jopa 66 % oli Suomessa vain päivämatkalla, ja prosentuaalinen matkailijamäärä vain vähenee sitä mukaa kun päivien määrä nousee. Esimerkiksi 4-5 vuorokautta Suomessa viipyviä oli vain 6 % tutkimukseen vastanneista, ja yli viisi vuorokautta kestävän matkan teki niinkin vähän kuin 3 %. (TAK Oy 2013.) Viisumivapaus kasvattaisi matkustajamääriä automaattisesti, mutta sen sijaan matkustajien viipymän pidentämiseksi täytyisi löytää oikeat keinot.

3.4 Kohti viisumivapautta

Venäjä asetti alustavaksi tavoitteekseen täyttää sovittujen askelmerkkien ehdot vuoden 2012 loppuun mennessä, ja Venäjä on ollut kenties aggressiivisempi vaatimaan viisumivapauden toteutumista. Maa on perustellut ongelmien viisumivapauden toteutumisessa johtuvan osittain joidenkin EU-maiden Venäjään liittyvien poliittisten ja historiallisten kikkien takia. Venäjä toivookin tässä noudatettavan vastavuoroisuuden periaatetta, joskin poliittiset asiat vaikuttavat asian etenemiseen molempien suunnalta. Monet EU-maat ovat Suomen kanssa samalla linjalla, eli ajavat aktiivisesti viisumivapausasiaa, mutta esimerkiksi jotkin Itä-Euroopan maat ja Baltian maat ovat vastustaneet viisumivapautta Venäjän kanssa. Venäjän olisikin kenties helpompi käydä kah-

denvälisiä keskusteluja EU-maiden kanssa, vaikka lopullinen ratkaisu tehdäänkin Brysselissä. (Mamonov 2012.)

Taloustutkimuksen vuonna 2012 teettämän kyselyn mukaan 38 % kyselyyn vastanneista suomalaisista kannattaa viisumivapautta, ja 49 % vastustaa sitä. Venäläisiltä kysyttäessä tilanne oli aivan toisenlainen: 82 % vastaajista kannatti viisumivapautta, ja vain 6 % oli vastaan. Suomessa viisumivapauskysymykseen vaikuttaa osaltaan maiden välinen historia, jolloin tunneperäiset seikat ja ennakkoluulot voivat vaikuttaa vahvasti yksittäisen henkilön mielipiteeseen. Lähinnä kielteiset mielipiteet näkyvät vanhemman ikäluokan asenteissa, sen sijaan nuoret ovat viisumivapauden puolella, joten yleinen asenne on varmasti muuttumassa tulevaisuudessa. (Rahkonen 2013.)

Lähdettäessä keskustelemaan aivan tavallisten ihmisten kanssa viisumivapaudesta Suomen ja Venäjän välillä, päällimmäiseksi uhkakuvaksi nousee yleensä rikollisuuden lisääntyminen. Tulisi kuitenkin pitää mielessä, ettei viisumien poistaminen suinkaan poistaisi rajatarkastuksia. Viisumivapautteen suhtaudutaan kriittisesti myös siksi, että pelätään liikenne rikkomusten määrän kasvavan. Tällä hetkellä maksamattomat sakot johtavat viisumin epäämiseen jatkossa, joten viisumikäytäntö on hillinnyt näin Suomessa vierailevia venäläisiä esimerkiksi ajamasta ylinopeutta (EMN 2013, 36). Venäläiskuskit ajavatkin paljon maltillisemmin Suomen rajojen sisäpuolella kuin kotimaassaan.

Sisäministeriön teettämän tutkimuksen, Kasvava rajaliikenteen hallinta, mukaan ei ole kuitenkaan syytä pelätä esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden rantautumista Venäjältä Suomeen. Tosin poliisivoimien työmäärä tulisi luultavasti kasvamaan muun perustyön muodossa, sillä liikenne rikkomukset, rattijuopumukset, lyhyet kiinni otot, omaisuusrikollisuus ja muut vastaavat pienemmät rikokset voisivat lisääntyä. Toisaalta esimerkiksi rajarikkeiden kasvu on ollut osittain verrannollinen rajanylittäjien määrään, mikä taas todistaa rajavalvonnan toimivuutta. Valtaosa Venäjältä Suomeen tulevista matkustajista on kuitenkin täysin rehellisiä turisteja, joten kankea viisumikäytäntö vain hidastaa matkailua. Lisäksi viisumikäytännön poistuminen ei suinkaan tarkoittaisi rajojen vapaata ylittämistä, vaan tarkastukset vain painottuisivat rajalle.

Toki rajaturvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota, ja viisumivapauden edellytyksenä on rajanylityspaikkojen kehittäminen. EU:ssa ollaan erityisesti huolestuneita asiakirjojen luotettavuuden varmistamisesta. Uudet biometriset passit ovat luotettavin tunnis-

tusmenetelmä, ja Venäjältä odotetaan niiden täysmittaista käyttöönottoa. Venäjällä on jo aiemmin otettu käyttöön kymmenvuotiset ulkomaan biopassit, mutta tarkoituksena on siirtyä sormenjäljetkin käsittävään passijärjestelmään. Bio-passien mahdollistama automaattinen tarkistus olisi välttämätön resurssi raja-asemille, jotta rajatarkastukset pystyttäisiin hoitamaan turvallisesti erityisesti matkustajamäärien kasvaessa. (Sisäasianministeriö 2012.) Ongelmallisempi puoli luotettavuuden varmistamisessa on kuitenkin Venäjällä rehottava korruptio, joka mahdollistaa muun muassa väärin asiakirjojen hankkimisen. Esimerkiksi vuonna 2012 Transparency International-järjestön vuosittaisen eri maiden korruptiota mittaavan tutkimuksen mukaan Venäjä oli vasta sijalla 133. korruption vähyydessä, Suomen taas ollessa jaetulla ensimmäiselle sijalla Tanskan ja Uuden-Seelannin kanssa. Listauksessa mukana olleita maita oli 176, joten Venäjä sijoittuu erittäin loppupäähän.

Itärajan ylittäjien kasvavan määrän vuoksi Rajavartiolaitos, Tulli ja Liikennevirasto ovat yhteistyössä tehneet suunnitelman rajanylityspaikkojen kehittämishankkeista. Niiden toteuttamisella saavutettaisiin noin 17 miljoonan ylittäjän vuosikapasiteetti itärajalla. Hankkeiden tarkoituksena on taata rajanylitysten sujuvuus huolimatta vaihtelevista matkustajamääristä. Tämä on erittäin tärkeää, sillä yksi ratkaisevista tekijöistä venäläisten matkapäätökselle on se, kuinka paljon rajalla jonottamiseen joutuu kuluttamaan aikaa. Sujuvuutta on tarkoitus edistää toimintojen tehostamisella, rajatarkastusten automatisoinnilla, henkilökunnan lisäämisellä sekä rajainfrastruktuurin kehittämällä. Lisäksi yhteistyö ja tietojen vaihto ei vain valtioiden sisäisten viranomaistahojen, vaan myös valtioiden välisten tahojen kanssa tulisi saada tiiviimmäksi. (Sisäasianministeriö 2013.) On erittäin tärkeää valmistautua etukäteen rajaliikenteen merkittävään kasvuun, sillä muutoin ongelmat kasautuvat tulevaisuudessa rajatarkastuspaikoille ja hankaloittavat ja hidastavat näin rajanylitystä entisestään (Sisäasianministeriö 2012, 24). Huomionarvoista on myös se, miten viisumivapaus vaikuttaisi Venäjän intresseihin valvoa Suomen ja Venäjän välistä rajaa, sillä Suomesta päin esimerkiksi laitonta maahantuloa ei käytännössä katsoen ole. Rajavalvonnan heikkeneminen rajan toisella puolella voisi vaikuttaa rajaturvallisuuteen merkittävästi. (EMN 2013, 42.)

TAK Oy:n rajatutkimus 2012:ssa kysyttiin tutkimukseen osallistuneilta venäläisiltä rajanylittäjiltä heidän mielipidettään viisumivapausasiaan. Viisumivapautta vastustavat perustelivat kantaansa jonojen kasvamisena rajalla entisestään (42 %), Suomeen tule-

vien venäläisten liiallisella määrällä (28 %), matkustamisen hankaloitumisella (12 %) ja rikollisuuden ja maahanmuuton lisääntymisellä (12 %). Lisäksi 4 % vastaajista oli sitä mieltä, että jos Suomen ja Venäjän välillä olisi jo viisumivapaus, he olisivat viimeisen vuoden aikana käyneet Suomessa harvemmin sen takia. Kuten jo aiemmin todettiin, rajatoimintojen kehittämällä sujuvammiksi etenkin matkustajamäärien kasvassa on suuri merkitys.

Tällä hetkellä, viisumivapausasian ollessa vielä avoin, pyritään painottamaan monikertaviisumien myöntämisen lisäämistä. Suomi myöntääkin enimmäkseen monikertaviisumeja, vieläpä ilman kutsua, samaa odotettaisiin myös Venäjältä. Lisäksi viisumivapauden toteutumisen yhtenä vaatimuksena on, että Venäjä poistaisi ulkomaalaisten rekisteröitymispakon. Venäjälle matkaavan täytyy yli kolme vuorokautta kestäväällä reissullaan rekisteröidä itsensä oleilemassaan kaupungissa. Tämä käy helposti yövyttäessä hotellissa, jolloin virkailija hoitaa rekisteröitymisen, mutta esimerkiksi tuttavaluona vieraillessa tämä on yksittäiselle matkailijalle käytännössä katsoen melko mahdoton suoritus. Rekisteripakon poistamisen lisäksi Suomi on esittänyt vaateena ennen viisumivapauteen siirtymistä ulkomaalaisten työlupien saannin helpottamisen. (EMN 2013, 41.)

Venäjän suunnalta on myös ehdotettu kokeiltavaksi raja-alueiden viisumivapauskäytäntöä, jollainen on käytössä esimerkiksi Venäjän ja Norjan rajan läheisyydessä olevien alueiden, Kirkkoniemen (Norja), Nikkelin (Venäjä) ja Zapoljarnin (Venäjä) välillä. Alueiden asukkaat saavat oleilla raja-asukastodistusta vastaan viisumivapaasti 15 päivää toisen maan puolella näiden kuntien alueella. (Yle uutiset 5.11.2010.) Suomessa ollaan kuitenkin sitä mieltä, että käytäntöjä tulee ennemmin yksinkertaistaa, eikä luoda tällaisia päällekkäisiä järjestelmiä (EMN 2013, 40). Sen sijaan viisumivapaita risteilyjä on järjestetty Helsinki-Pietari välillä keväästä 2010, ja ne ovat saaneet erittäin hyvän vastaanoton. Myös junayhteyksille toivottiin samaa käytäntöä, mutta asia kaatui Venäjän rekisteröitymispakkoon. (EMN 2013, 34.)

Matkailijan kannalta viisumikäytäntö on vain ja ainoastaan hankala ja hidastava toimenpide, joka vie lisäksi osan matkabudjetista. Viisumivapaus lisäisi huomattavasti matkailijoiden määrää molempiin suuntiin Venäjän ja Suomen välillä, mikä taas hyödyttäisi merkittävästi etenkin matkailuelinkeinoalan yrityksiä ja toisi Suomeen valtavat lisätulot. Viisumikäytännön puolustaminen rikollisuuden lisääntymisellä on perus-

teetonta, sillä viisumit eivät estä rikollista toimintaa. Viisumivapauden myötä tarkastukset painottuisivat yksinomaan rajoille, jolloin rajaturvallisuuteen panostamalla ja rajatoimintoja kehittämällä turvallisuus edelleen säilyisi entisellään. Rajan läheisyydessä ongelmat saattaisivat jossain määrin lisääntyä, mikä voisi näkyä esimerkiksi pikkurikollisuutena, huumeiden käyttönä ja häiriökäyttäytymisenä. Viisumivapauden vaikutusten hallinta onkin Suomelle suuri haaste, sillä luonnollisesti Venäjän naapurimaana vaikutukset tulisivat näkymään ensimmäisenä meillä. (EMN 2013, 33 – 34.)

3.5 Venäjän WTO-jäsenyys

Venäjä sai Maailman kauppajärjestö WTO:n jäsenyyden viimein vuonna 2012. Jäsenyys on tärkeä askel kohti avoimempaa ja toimivampaa kaupankäyntiä kohti, sillä nyt Venäjällä ja Venäjän kanssa kauppaa käyvillä WTO-mailla on yhteiset pelisäännöt, joiden mukaan toimia ja joihin vedota. Näin esimerkiksi yritykset voivat olla luottavaisemmin mielin käydessään Venäjän kauppaa, sillä jos sääntöjä rikotaan, on mahdollisuus viedä asia ratkaistavaksi WTO:n riitojen ratkaisuun. (Yle uutiset 22.8.2012.)

Rajalla kaupankäynnin ennakoitavuuden ja mielivaltaisuuksien vähenemisen myötä suurempien yritysten investoinnit Venäjällä kasvavat, antaen mallia ja rohkaisten pienempiäkin yrityksiä investoimaan Venäjälle. Jäsenyys vaikuttaa oleellisesti etenkin tullimaksuihin, sillä esimerkiksi Venäjän tuontitullitaso on laskenut noin puolella, jolloin suomalaiset vientiyritykset hyötyvät noin 250 miljoonaa euroa vuodessa. Vastaa- vasti esimerkiksi vientitullit raakapuun kohdalla ovat laskeneet kuusen osalta 13 % ja männyn osalta 15 %. (Yle uutiset 13.3.2013)

Ongelmitta Venäjän WTO-jäsenyys ei kuitenkaan ole alkanut, sillä esimerkiksi juuri havupuun tuontia maa vaikeuttaa sisäisillä säännöksillään. Kriitikot ovatkin olleet sitä mieltä, että Venäjä mieluusti vaatii muilta jäsenmailta oikeuksia itselleen, hoitamatta kuitenkaan itse omaa osuuttaan sopimuksista. (Yle uutiset 22.8.2012.) Osittain samaa yksipuoleista pelkkien oikeuksien penäämistä on epäillen mainittu myös viisumivapa- us-asian suhteen, sillä Venäjä ei esimerkiksi edelleenkään ole luopunut ulkomaalaisten rekisteröintipakosta. Toteutuessaan viisumivapaudella yhdessä Venäjän WTO-jäsenyyden kanssa olisi suuri vaikutus kansainväliselle liiketoiminnalle.

4 VENÄLÄISET TURISTIT

Ulkomaanmatkailu on venäläisille vielä melko uusi asia, sillä he ovat päässeet matkustamaan vapaasti vasta vuodesta 1992. Lisäksi Venäjällä sisäinen passi ei oikeuta ulkomaanmatkailuun, vaan tarvitaan erikseen ulkomaanpassi. Suurimmalla osalla, eli noin 85 %:lla venäjän kansalaisista ei kuitenkaan ulkomaanpassia edelleenkään ole (MEK 2013c). Ulkomaanmatkailu on kuitenkin kasvussa ja jopa tämän hetken trendi, mikä näkyy myös myönnettyjen ulkomaanpassien määrän kasvuna. Arviolta noin 55 %:lla pietarilaisista on ulkomaanpassi, ja noin 10 %:lla jatkuvasti viisumi Suomeen, sillä Suomen myöntämät viisumit ovat poikkeuksetta monikertaviisumeja (EMN 2013, 27, 32). Noin 80 % Venäjältä Suomeen saapuvista matkustajista onkin Pietarin alueelta, ja prosentuaalinen määrä suhteessa esimerkiksi moskovalaisiin on ollut viimeisen vuosikymmenen aikana jatkuvasti kasvussa (TAK Oy 2013). Kuitenkaan arvioiden mukaan Pietarin alueella asuvista ihmisistä 79 % ei ole koskaan käynyt Suomessa (Rajavartiolaitos 2013). Tämä tarkoittaa, että jo pelkästään Pietarin alueelta tulevien uusien matkailijoiden määrä merkitsee suurta potentiaalia Suomelle, etenkin viisumivapauden koittaessa.

Venäläisten matkailu on lisääntynyt ennätyksellisen paljon viime vuosina. Siihen ovat vaikuttaneet suuresti maan talouskasvu ja väestön ostovoiman myönteinen kehitys. Vuonna 2009 ruplan heikkeneminen tosin vaikutti väliaikaisesti laskevasti Venäjältä saapuvien matkailijoiden määrään. Tullimääräysten helpottuminen vuodesta 2010 taas on lisännyt venäläisten matkailijoiden määrää, sillä tuodun tavarallisuuden sallittu arvo nousi 65 000 ruplaan (1 500 euroon), eikä tuontikertojen määrää ole enää rajoitettu yhteen kertaan kuukaudessa. Tuotujen tavaroiden yhteispaino ei kuitenkaan saa ylittää 50 kg henkeä kohden, minkä vuoksi ostosmatkailussa hyödynnetään niin kutsuttuja ”kilotyttöjä” tuotavan tavaramäärän maksimoimiseksi. Käytännössä katsoen joku lähtee mukaan matkalle vain korottaakseen sallittua kilomäärää. (TAK Oy 2012b.)

Ostosmatkailun suosioon on vaikuttanut myös hyödykkeiden hinnan nousu Venäjällä, sillä yhdessä kevennettyjen tullimääräysten kanssa ostosmatkailusta Suomeen on tullut yhä kannattavampaa. Osa ostosmatkailijoista hankkii tuotteita Suomen puolelta omaan ja perheensä käyttöön, osa taas harjoittaa jälleenmyyntiä. Suomalaisia tavaroita ja elintarvikkeita pidetään parempina ja laadukkaampina kuin venäläisiä, joten tuotteet myydään suomalaisuusimagolla. Venäjän talouskasvun myötä myös yhä useammalla

on varaa matkustaa ulkomaille. Lisäksi liikenneyhteyksien nopeutuminen on vaikuttanut matkalle lähtijöiden määrään, sillä sekä tiet että ajoneuvot ovat parantuneet, samoin kuin junayhteydet. (Rajavartiolaitos 2013.)

Parantuneiden matkustusmahdollisuuksien lisäksi mainostoimistojen lisääntynyt markkinointi on kasvattanut venäläisten matkustushalua ja kiinnostusta ulkomaita kohtaan. Arviolta noin 70 % venäläisistä ei kuitenkaan edelleenkään ole matkustanut entisen Neuvostoliiton alueen ulkopuolelle, mikä tarkoittaa noin 100 miljoonaa kansalaista. Toki vain noin 17 %:lla on voimassa oleva ulkomaanpassi, mutta jos passien myöntömäärä pysyttelisi vuoden 2011 tuntumassa, vuonna 2021 jo yli 40 miljoonalla venäläisellä olisi käytössään ulkomaanpassi. (Rajavartiolaitos 2013b). Lisäksi tulee ottaa huomioon, että Venäjän kansalaisista arviolta noin 25 %:lla on varaa ulkomaanmatkailuun (MEK 2013c). Venäläiset matkustavat mielellään etelän rantalomakohteisiin, kuten Turkkiin, Kreikkaan ja Espanjaan, mutta myös Italia, Kiina ja Egypti ovat ensisijaisia matkakohteita. Lisäksi Thaimaan, Puolan ja Liettuan matkat ovat nosta- neet suosiotaan viime vuosina kymmenen suosituimman matkakohteen listalla. (MEK 2013a.) Toisaalta venäläiset eivät mielellään matkusta sellaisiin lomakohteisiin, joissa tietävät jo ennalta olevan paljon muitakin venäläisturisteja.

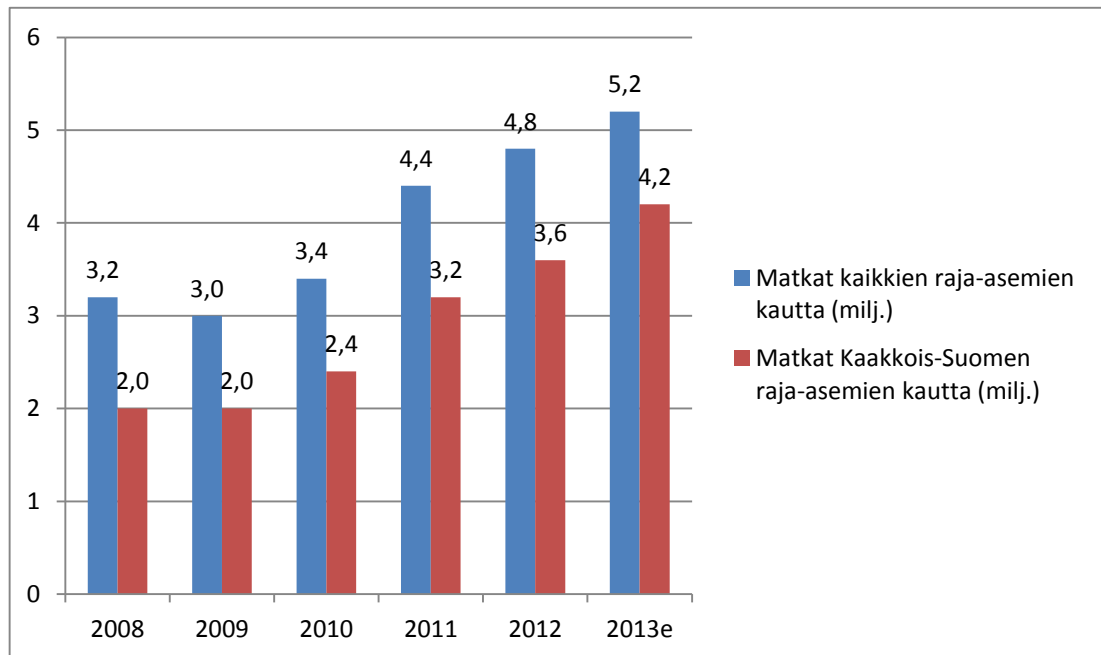
Viisumikäytäntö rajoittaa ja hankaloittaa ihmisten liikkumista, joten viisumivapaus mahdollistaisi esimerkiksi ”extempore”-reissut, jolloin matkalle lähdetään hetken mielijohteesta ja sopivan tilaisuuden tullen. Venäläiseen mentaliteettiin sopii spontaani- suus, ja ettei kaikkea tarvitse suunnitella niin tarkkaan etukäteen. Toki tällaiset yllät- tävät matkat toimivat lyhyillä etäisyyksillä, kuten Pietarista Suomeen, mutta esimer- kiksi Moskovasta matkaa on jo paljon enemmän. Tulee myös ottaa huomioon, että Venäjä on paljon muutakin kuin vain Pietari ja Moskova, joihin usein viitataan viisu- mivapaudenkin yhteydessä. Näiden lisäksi Venäjällä on yksitoista muutakin miljoonakaupunkia, ja maana Venäjä on valtava.

Venäläiset tekevät Suomeen pääasiassa rajaseudun ostosmatkoja, sillä esimerkiksi Etelä-Karjalaan tehdään suurimmaksi osaksi päivämatkoja ja ostoihin käytetty vuotui- nen rahamäärä alueella on suuri (TAK Oy 2013). Lisäksi sesonkiaikoina venäläiset matkustavat eri puolille Suomea, pääasiassa kuitenkin Kaakkois- ja Itä-Suomeen, pää- kaupunkiseudulle ja Lappiin. Lähinnä Suomea pidetään talvilomakohteena, mutta myös kesäkauden matkailun osuus on hienoisessa nousussa (MEK 2013c).

4.1 Matkakohteena Suomi

Suomi on ensimmäistä kertaa ulkomaanmatkalle lähtevälle venäläiselle helppo ja turvallinen vaihtoehto, sillä maa on lähellä ja maillamme on yhteistä taustaa historiallisesti. Suomi nähdäänkin täysin vieraan ulkomaan sijaan lähinnä veljellisenä ystävyysmaana, sillä kulttuureissa ja tavoissa nähdään yhteneviä piirteitä, jolloin Suomi ei ole lainkaan pelottava aloitusmaa matkailuun. Suomea ei myöskään varsinaisesti pidetä eurooppalaisena maana, vaan Pohjoisena ja Skandinaavisena, joten tältäkin kannalta venäläisten on helpompi tutustua Eurooppaan aluksi Suomen vierailulla, kulttuurisen kynnnyksen ollessa matalampi. Suomea pidetään turvallisena ja oikeudenmukaisena maana, sekä luonnon läheisyys ja puhtaus ovat Suomen valttikortteja. (Malankin 2012.) Osaltaan Suomen valitsemiseksi ensimmäiseksi Schengen-alueen matkakohdeksi vaikuttaa tosin myös maamme liberaali viisumipolitiikka.

TAK Rajatutkimus 2012:n mukaan venäläisten matkailu Suomeen on ollut tasaisessa kasvussa. Poikkeuksena hienoinen notkahdus matkustajamäärissä tapahtui vuonna 2009, jolloin myös ruplan kurssi oli hyvin heikko. Vuonna 2012 venäläiset tekivät kaikkien Suomen raja-asemien kautta maahamme noin 4,8 miljoonaa matkaa, joista Kaakkois-Suomen raja-asemien kautta oli noin 3,6 miljoonaa matkaa.

Kuva 1 Venäläisten matkat Suomeen vuosittain (TAK Oy 2013).

Kuvassa 1 ei ole otettu huomioon rekkakuskien määrää, joka lisäisi Kaakkois-Suomen raja-asemien matkustajamääriä kaikkina vuosina noin 0,3 miljoonalla (paitsi vuonna 2008 noin 0,5 miljoonalla ja vuonna 2009 noin 0,2 miljoonalla). Lisäksi vuoden 2013 tieto on vasta ennuste. Tiedot on saatu TAK Oy:n rajatutkimus 2012:ssa olleesta samankaltaisesta taulukosta.

Vuonna 2010 Suomeen myönnettiin hieman vajaa miljoona Schengen-viisumia venäläisille, mutta vuonna 2011 ja 2012 luvut nousivat jo 1,3 miljoonaan. Huolimatta matkojen määrästä ja myönnettyjen viisumien määrästä, arvioitu eri kävijöiden luku vuonna 2011 oli kuitenkin vain noin 700 000. Monet viisuminhaltijoista tekivät useita matkoja vuoden aikana, keskimäärin 4,6 matkaa. (TAK Oy 2012b.)

Suomen suosiota selittääkin osaltaan jo aiemmin mainittu ostosmatkailun yleistyminen. Siinä missä venäläiset lähtevät pidemmille lomille etelän maihin, Suomeen tullaan ennemmin lyhyille matkoille. Maiden läheisyys tuo mahdollisuuden matkailuun myös heikommassa taloudellisessa tilanteessa oleville. (TAK 2012a.) Lisäksi Suomi toimii kauttakulkumaana matkustettaessa muihin Schengen-alueen maihin. Viisumivapauden toteutuessa nämä ”viisuminavausmatkat” jäisivätkin pois, mikä voisi osaltaan vaikuttaa rajanylittäjien määrään. Venäjältä Suomeen tulee myös kausityöläisiä, ja esimerkiksi suurin osa ulkomaalaisista marjanpoimijoista on kotoisin Venäjältä (EMN 2013, 29).

Venäjän tilastokeskus Rosstatin mukaan Suomi oli vuonna 2012 venäläisten suosituin matkakohde. Kaikkiaan venäläiset tekivät vajaa 47,8 miljoonaa matkaa, joista Suomen osuus oli 5,1 miljoonaa, jolloin kasvua edellisvuoteen oli 16 %. Vertailun vuoksi toiseksi suosituimpaan matkakohteeseen, Turkkiin, venäläiset tekivät yhteensä 3,3 miljoonaa matkaa (+2 %), ja kolmannella sijalla olevaan Kiinaan 2,3 miljoonaa matkaa (-5 %). Kaikkiaan venäläisten matkailu lisääntyi edellisvuoteen verrattuna 9 %. (MEK 2013a.)

Suomessa on kehittynyt ja edelleen kehittyvä palvelutarjonta, ja maamme on venäläisten arvostama etenkin kylpylä- ja talvilomakohteena. Tosin nykyään myös Venäjällä on toinen toistaan hienompia vesipuistoja, akvaparkeja, kuten vuonna 2012 avattu uusi Piterlandia (Saint-Petersburg Guide 2012). Toisin sanoen vaikka venäläisten matkailijoiden määrä Suomessa kasvaa kaiken aikaa, niin samalla Venäjän puolella syntyy lisää kilpailuvaltteja osittain samoille markkinoille. Tähän kilpailuun Suomessa tulisi

pyrkii vastaamaan ja yritysten löytää ne keinot, joilla venäläislomailijat saadaan jatkossakin suuntaamaan lomallaan Suomeen. Suomen suosion varmistamiseen ja ylläpitämiseen tulisi kiinnittää huomiota, ja jatkuvasti kehittää matkailupalveluja ja tarjontaa. Pietarin ja Tampereen välille on esimerkiksi suunniteltu suoraa junayhteyttä, joka toisi uusia mahdollisuuksia Länsi-Suomen matkailuelinkeinolle (EMN 2013, 41). Tällä hetkellä Venäjältä tulevat matkailutulot keskittyvät pääasiassa Itä-Suomeen ja pääkaupunkiseudulle.

Venäläiset matkustavat Suomeen erityisesti talvisesongin aikana, ja Suomi kuuluu myös suosituimpiin uudenvuodenviettokohteisiin. Marras-huhtikuussa 2012 venäläisten yöpymisiä Suomessa kirjattiin hieman reilu 830 000, jolloin kasvua edellisvuoteen oli 19,6 %. Koko vuonna yöpymisiä oli reilu 1,5 miljoonaa, jolloin koko vuoden kasvu verrattuna vuoteen 2011 oli 17,1 %. (MEK 2013b.) Venäläisten kesälomakuukaudet painottuvat yleensä heinä-elokuulle, mutta Suomella ei toistaiseksi ole vielä kunnollista kesäimagoa, etenkin Pietarin alueen ulkopuolella. Valtaosa venäläisistä matkailijoista tulee Suomeen Pietarista, jossa Suomen tunnettavuus matkakohteena on paljon parempaa kuin muualla Venäjällä. Suomessa kannattaisikin panostaa talviaktiviteettien mainonnan lisäksi kesälomailun mahdollisuuksien esille tuomiseen paitsi Pietarissa, myös muualla Venäjällä. (MEK 2013c.)

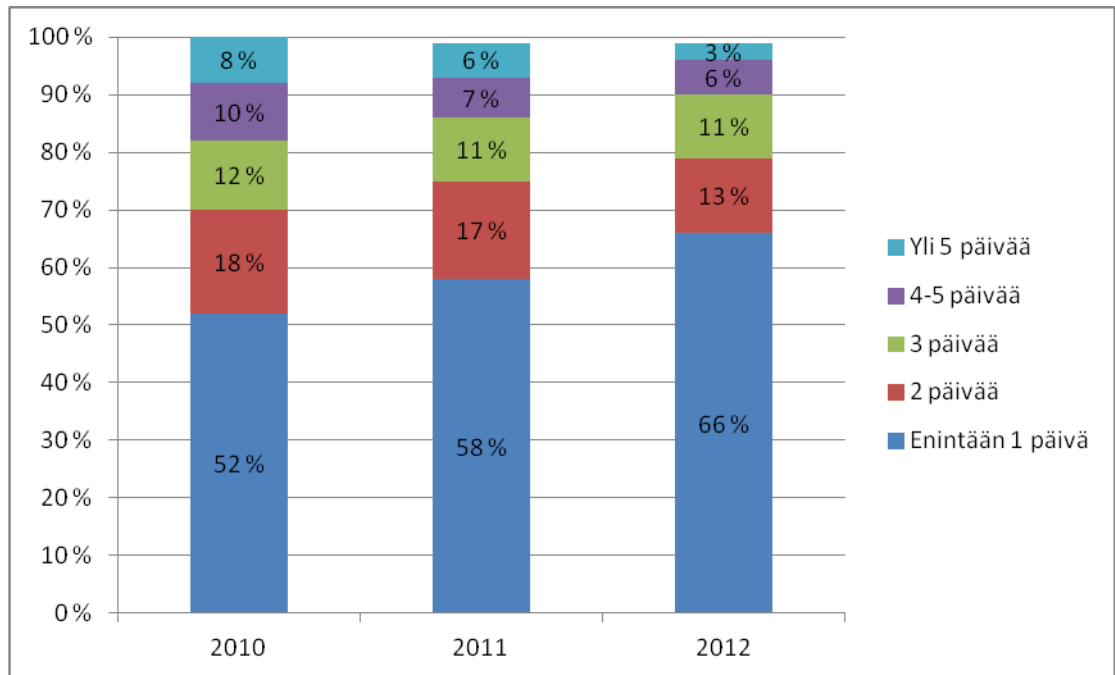
Vuonna 2012 venäläiset käyttivät rahaa Suomessa noin 1,15 miljardia euroa. Edellisellä vuonna summa oli noin 700 miljoonaa euroa, ja vuotta aiemmin noin 650 miljoonaa euroa, eli kasvu on kova jo ilman viisumivapauttakin. Vuoden 2012 kokonaissummasta 879 miljoonaa euroa meni tuoteostoihin ja 274 miljoonaa euroa palveluihin. Henkeä kohden venäläiset matkailijat käyttivät Suomessa vuonna 2012 keskimääräisesti 303 €, josta 231 € kului tuoteostoihin ja 72 € palveluihin. Palveluihin käytetystä rahasummasta suurin osa kului ateriointi- ja majoituspalveluihin. Viime vuosina keskekulutus on pysynyt melko tasaisesti jonkin verran kolmensadan euron alapuolella, kun vielä vuonna 2004 tuo summa oli 353 €. Muutokseen on vaikuttanut matkailijoiden profiilin muuttuminen, sillä huomattavasti enemmän rahaa kuluttavien määrä on prosentuaalisesti laskenut. Vuoden 2008 talouskasvun myötä yhä suuremmalla osalla venäläisistä oli mahdollisuus matkustaa ulkomaille, mikä laski vuoden keskimääräistä kulutusta henkeä kohden 248 euroon. (TAK Oy 2012a.) Venäläisten matkailijoiden keskiluokkaistuminen on siis vaikuttanut laskevasti keskimääräiseen kulutukseen hen-

keä kohden. Myös bisnesostojen osuus ostoista on vähentynyt, kuten ylipäätään bisnesmatkailijoiden määrä Suomeen saapuvista venäläisistä.

Venäläiset ostavat Suomesta pääasiassa elintarvikkeita, vaatteita ja jalkineita, mutta myös jonkin verran kosmetiikkaa ja taloustavaroita. Suomalaiseen laatuun luotetaan, ja siksi tuotteita jopa pesuaineista lähtien viedään Venäjälle. (TAK Oy 2013.) Samaiset suomalaiset tuotteet ovat kalliimpia Venäjällä, ja jos esimerkiksi Siperiassa asuva tuttava haluaisi lapselleen Reiman toppahaalarin talveksi, tulisi sen ostaminen ja lähettäminenkin Suomesta halvemmaksi kuin Venäjältä ostettaessa (Hult 2011). Nykyään suomalaisia tuotteita on paremmin myynnissä Venäjän puolellakin, kuten Pietarissa Prismassa tai muissa suurissa tavarataloissa.

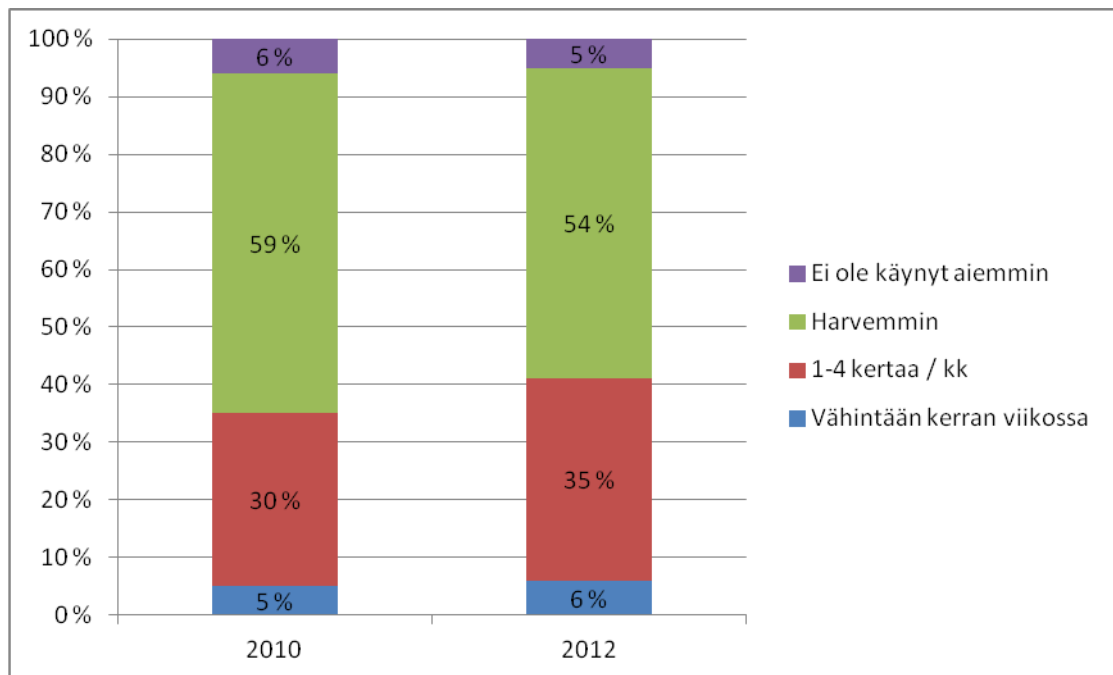
Kaupan liiton vuonna 2012 teettämän tutkimuksen, Venäläismatkailijat Suomessa, mukaan venäläisten mielestä Suomessa tuotteiden hinta-laatusuhde on hyvä ja tuotevalikoimat ovat monipuolisia. Lisäksi palvelutarjonta on monipuolista ja palveluhenkilökunnan kielitaitokin sai arvosanan 4,1 asteikolla yhdestä viiteen. Tulojen perusteella ylimpään kuudennekseen, eli yli 4721 euroa kuukaudessa tienaaviin kuuluvat venäläiset eivät kuitenkaan olleet keskiarvoon nähden yhtä tyytyväisiä tuotevalikoimaan ja palvelutarjontaan. Sen sijaan he arvostivat Suomessa luonnon läheisyyttä ja turvallisuutta. Suomen kilpailukykyä rikkaimpien venäläisturistien houkuttelemiseksi tulisi parantaa, sillä muutoin he tulevat matkustamaan yhä enemmän muihin Euroopan maihin. Esimerkiksi kauppojen ja ravintoloiden aukioloaikojen suhteen Suomi häviää kilpailussa auttamattomasti. (Kaupan liitto 2012.)

Samaisen tutkimuksen mukaan moskovalaiset matkustavat suhteessa enemmän Helsinkiin, samoin kuin viipurilaiset Kymenlaaksoon. Kaiken kaikkiaan kuitenkin suurin osa matkailijoista tulee Pietarin alueelta, kuten aiemmin on jo mainittu. Pääasiassa venäläiset matkaavat Suomessa Lappeenrantaan (42 % vastaajista), Helsinkiin (27 %) ja Imatralle (24 %). Varsinkin Etelä-Karjala on viime vuosina kasvattanut suosiotaan entisestään.

Kuva 2 Venäläismatkailijoiden Suomessa viettämä aika matkaa kohden vuosina 2010-2012 (TAK Oy 2013).

Kuvasta 2 voidaan nähdä, että päivämatkalaisten osuus kaikista Suomeen matkaavista venäläisistä on kasvanut vuosi vuodelta. Tämä selittyy ostosmatkailun suosion kasvulla, sillä etenkin Etelä-Karjalaan tehdään lyhyitä ostosreissuja. Myös Kotkassa vierailijoista noin neljäsosa vuonna 2011 oli niin sanottuja *ramppaajia*, jotka käyvät lyhyillä Suomenvierailuilla tiheään tahtiin (TAK Oy 2013). Kaupungin etäisyys rajalta vaikuttaa myös viipymän pituuteen, sillä esimerkiksi Helsinkiin tehdään keskimääräistä vähemmän päivämatkoja ja keskimääräistä enemmän useamman päivän vierailuja. Vastaavasti Lappeenrannassa osa venäläisistä käy jopa viikoittaisilla ruokaostoksilla Suomen puolella, sillä kaupunki sijaitsee aivan rajan tuntumassa. Suomen matkailulinkeinoon kannalta turistien viipymää tulisi saada pidennettyä, jotta esimerkiksi palveluiden käyttöaste olisi korkeampi.

Kuva 3. Venäläismatkailijoiden Suomessa käyntien tiheys vuosina 2010 ja 2012 (TAK Oy 2013).

Kuva 3 kuvaa Suomessa vuosina 2010 ja 2012 vierailleiden venäläisten käyntitiheyttä kuluneen vuoden aikana. Vuonna 2012 ensikertaa Suomessa vierailleita kyselyyn vastanneista oli vain noin 5 % ja yli puolet vastaajista kävi harvemmin kuin kerran kuukaudessa Suomessa. Noin kolmasosa vieraili Suomessa yhdestä neljään kertaa kuukaudessa ja 6 % venäläisistä kävi Suomessa vähintään kerran viikossa. Merkittäviä muutoksia ei tarkasteltujen vuosien välillä ole tapahtunut, mutta hienoisessa kasvussa käyntikertojen tiheys on kuitenkin ollut. (TAK Oy 2013.)

Venäjän talouskasvu on lisännyt ja tulee lisäämään tuote- ja palvelutarjontaa Venäjällä, mikä saattaa hillitä ulkomaanmatkailun suosiota. Toisaalta hintojen nousu Venäjällä nopeammin kuin Suomessa kasvattaa ostosmatkailun kannattavuutta entisestään. (TAK Oy 2012a.) Valtaosa venäläisistä tulee Suomeen ostosmatkalle ja noin kolmasosa lomamatkalle. Sen sijaan työ- ja bisnesmatkalaisten osuus on laskenut roimasti 2000-luvun aikana, ollen vuonna 2012 enää vain vajaa 10 % matkustajista. Samoin vajaa 10 % matkusti tuttavien luokse kylään. (TAK Oy 2013.)

Vaikka bisnesmatkalaisten osuus on vähentynyt viime vuosina, vuoden 2008 taantumien myötä Suomeen saapuneista venäläisistä johtajien ja yrittäjien osuus matkailijoiden ammattijakaumasta on kasvanut. Etenkin ammattiasemaltaan työntekijöiden määrä matkailijoista on selvästi laskenut, sillä vuonna 2008 heidän osuutensa oli vielä

noin 30 %, mutta vuonna 2010 enää vain 6 %. Taantuma heikensi työntekijätason kansalaisten matkustusmahdollisuuksia, eikä suhdanne ole vielä palautunut entisiin uomiinsa. Lisäksi ikäjakaumaltaan Venäjältä Suomeen saapuvat matkailijat ovat lähinnä keski-ikäistä väestöä, alle 34-vuotiaiden osuuden ollessa vain noin neljäsosa matkailijoista. (TAK Oy 2012b.)

4.2 Venäläinen asiakkaana

Ulkomailta tulevan asiakkaan ymmärtäminen ja tarpeiden täyttäminen lähtee tämän kulttuurin ja tapojen tuntemuksesta. Venäläiset esimerkiksi rakastavat erilaisia juhlia ja ovat vieraillensa erittäin vieraanvaraisia. Yllättävienkin vieraiden tullessa kylään pöytään katetaan kaikki mahdollinen, mitä kyetään tarjoamaan. Ruokaa ja juomaa tulee olla yltäkyläisesti, niin paljon että niitä jää myös yli. Matkustaessaan ulkomaille venäläinen taas suhtautuu niin, että hän on itse vieraana maassa, johon matkustaa, jolloin myös olettaa häntä palveltavan kuin kylään tullutta ystävää (Malankin 2013). Tämä voi toisinaan johtaa yhteentörmäyksiin, sillä maiden kulttuurit eroavat tässä suhteessa jonkin verran.

Suomessa palvelunlaatu on toki korkeaa ja asiakaspalveluun panostetaan yrityksissä hyvin paljon, mutta ilman venäläisen kulttuurin tuntemusta asiaa ei kuitenkaan välttämättä ymmärretä täysin. Ylipäättään asiakaspalvelu ymmärretään maissamme hieman eri tavoin. Se, mikä suomalaisen mielestä Venäjällä saattaa vaikuttaa epäkohteliaalta ja jopa työkeältä asiakaspalvelulta, on venäläisen mielestä täysin normaalia, ja mikä taas venäläisen mielestä asiakkaana ollessa Suomessa ei ole tarpeeksi vieraanvaraista, on meille tavanomaista asiakaspalvelua. Tosin pieneltä osalta asiaan molemmissa tapauksissa saattaa vaikuttaa myös varauksellinen ja hieman epäluuloinen suhtautuminen uutta ja tuntematonta kohtaan. Lisäksi suomalaisten ja venäläisten välillä on eroja kommunikointitavoissa, kuten esimerkiksi elekielessä, puhuttelussa ja oman tilan kokemisessa. Kaikki nämä vaikuttavat asiakaspalvelutilanteen onnistumiseen. (Malankin 2013.)

Jo pelkästään kielitaidon puute voi aiheuttaa ongelmia asiakaspalvelutilanteessa, sillä monet venäläiset eivät osaa englantia, ja harvat suomalaiset taas tarpeeksi venäjää. Tällöin venäläinen asiakas ei välttämättä uskaltaudu kysymään jostakin tuotteesta tai palvelusta, peläten heikkoa englannin kielen taitoaan. Venäläiset eivät myöskään halua antaa itsestään ymmärtämätöntä vaikutelmaa, joten he eivät välttä-

mättä kysy asiasta uudelleen, vaiikkeivät olisikaan ymmärtäneet heille englanniksi selitettyä asiaa. Näin tarvittu tieto jää kuitenkin saamatta, ja asiakkaalle jää pettynyt olo, kun taas asiakaspalvelija luulee auttaneensa asiakasta. Tästä syystä yritysten olisi hyvä huomioda venäläiset asiakkaansa esimerkiksi venäjänkielisillä esitteillä ja ohjeistuksilla, tai tietysti parhaimmassa tapauksessa tarpeeksi venäjää puhuvalla asiakaspalvelijalla. (Malankin 2012.)

Venäläiset eivät myöskään suunnittele lomiaan etukäteen kovin tarkkaan, sillä lomasta on tarkoitus nauttia ilman turhaa stressiä. He varaavat esimerkiksi pelkät matkat ja majoituksen, ja päättävät aktiviteettivaihtoehtoista vasta paikan päällä sen mukaan, mitä on tarjolla. Tällöin erityisen tärkeäksi nousee tiedon saaminen lomakohteesta. Luonnollisesti majoituspaikan, kuten hotellin asiakaspalvelu on tällöin ensisijainen paikka, josta tietoa kysytään, mutta myös muualta tulisi saada informaatiota esimerkiksi alueen palveluista, liikkumisesta, aukioloajoista, tapahtumista, yöelämästä, ruokapaikoista ja kulttuurikohteista, tietysti mieluiten venäjäksi. Etenkin ensimmäisellä matkustuskerralla tiedon saannin helppouden merkitys korostuu, sillä lomasta on vaikeampi saada irti ilman minkäänlaista opastusta. Loman onnistuminen taas vaikuttaa ratkaisevasti uutta lomaa suunniteltaessa ja lomakohdetta valittaessa. (Malankin 2012.)

4.3 Kiinnostuksen kohteet

Venäläiset ottavat lomastaan kaiken irti, eivätkä halua lomallaan murehtia rahasta, vaan he haluavat nauttia elämästä, tehdä asioita, joihin muulloin ei ole mahdollisuutta ja kokea uusia elämyksiä. Lomaa varten varataan usein enemmän rahaa kuin kuitenkaan käytetään. Vaikka lomalla on tarkoitus käyttää rahaa palveluihin, tuotteisiin ja matkamuistoihin, ovat venäläiset kuitenkin tarkkoja hintalaatu-suhteesta – rahankäyttö ei tarkoita järjetöntä tuhlausta. Palveluiden tuottajien kannattaisikin kiinnittää huomiota siihen, mitä tarjotaan ja millä keinoin venäläiset asiakkaat saataisiin innostumaan tuotteesta tai palvelusta. Venäjällä esimerkiksi kulttuuritarjonta on erittäin laajaa kaikine museoineen, urheilu- ja musiikkitapahtumineen sekä baletti-, ooppera- ja sirkusesityksineen, joten tässä suhteessa Suomella ei ole niin paljon tarjottavaa. Toki samoja asioita venäläinen voi halutessaan tehdä ulkomaanmatkoillaan, mutta ennemminkin etsitään uusia elämyksiä ja kokemuksia, joita kotimaassa lomaillessa ei voida kokea. (Malankin 2012.)

Matkailun ja elämystuotannon osaamiskeskus MEK:n vuonna 2012 julkaiseman tutkimuksen mukaan venäläiset matkailijat voidaan jakaa neljään segmenttiin sen mukaan, mitä Suomimatkailulta haetaan. *Kohdebongarit* etsivät laajaa kulttuuritarjontaa ja erilaisia nähtävyyksiä, verraten niitä muiden Euroopan maiden tarjontaan. Suomella on kuitenkin tässä suhteessa huonosti mitään erityistä tarjottavaa. *Viihdytettävät* taas saapuvat Suomeen omassa seurueessaan ja toivovat lomaltansa kaikenlaista tekemistä ja paljon erilaisia aktiviteetteja. Suomi kuitenkin näyttäytyy autiona ja sääntöjä täynnä olevana maana. *Kesäasukkaat* viettävät lomansa mökkeillen ja arvostavat mökkeilyn tarjoamia mahdollisuuksia kuten saunomista, grillausta, kalastusta, marjastusta, sienestystä ja käyvät lähialueen matkakohteissa. Heillä on usein oma auto mukanaan, koska sillä liikkuminen nähdään Suomessa helppona ja turvallisena. Neljäntenä segmenttinä nimetään *löytöretkeilijät*, joita kiehtovat kulttuuri ja maiden väliset erot sekä tavallinen suomalainen arki. He käyvät läpi eri kaupunkeja, kokeilevat paikallisia ruokia ja haluavat kokea ja tutustua aitoihin asioihin, jotka eivät välttämättä valtavirralla edes näyttäydy. (Iltalehti 22.2.2012.)

Venäläiset matkailijat ovat kiinnostuneita kohdemaan kulttuurista, historiasta ja aktiviteettivaihtoehtoista. Talvilomakohteena Suomi tarjoaa paljon koettavaa: laskettelua, moottorikelkkailua, pilkkimistä, avantouintia, hiihtoa ja niin edes päin. Puhdas luonto ja lumi ovat elämys suurkaupungista tulevalle pietarilaiselle ja erityisesti lapsille tarjoutuu tilaisuus leikkiä lumileikkejä puhtaassa hangessa. Suomessa tulisi kuitenkin panostaa talviaktiviteettien lisäksi myös kesälomailun tarjoamiin mahdollisuuksiin, kuten mökkeilyyn, retkeilyyn, kalastukseen ja harrastemahdollisuuksiin. Erilaiset tapahtumat, konsertit, festivaalit ja näyttelyt kiinnostavat myös. Näiden markkinointia venäläisille tulisi parantaa ja etenkin kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseen tulisi kiinnittää huomiota. Tiedonsaanti matkakohteesta ei aina ole riittävää, jonka vuoksi tiedotusta tulisi lisätä mahdollisimman monin eri tavoin. Tietojen tulisi myös olla tarpeeksi kattavia, ajankohtaisia ja helposti saatavilla.

5 KOUVOLA MATKAKOHTENA

Kouvola sijaitsee Kaakkois-Suomessa Kymenlaakson maakunnassa, ja kaupunki kasvoi vuoden 2009 kuntaliitoksen jälkeen Suomen kymmenenneksi suurimmaksi kaupungiksi noin 87 000 ihmisen asukasluvullaan. Kuntaliitoksessa yhteen liitettiin Kouvola, Kuusankoski, Valkeala, Jaala, Anjalankoski ja Elimäki, joten kaupunki laajeni

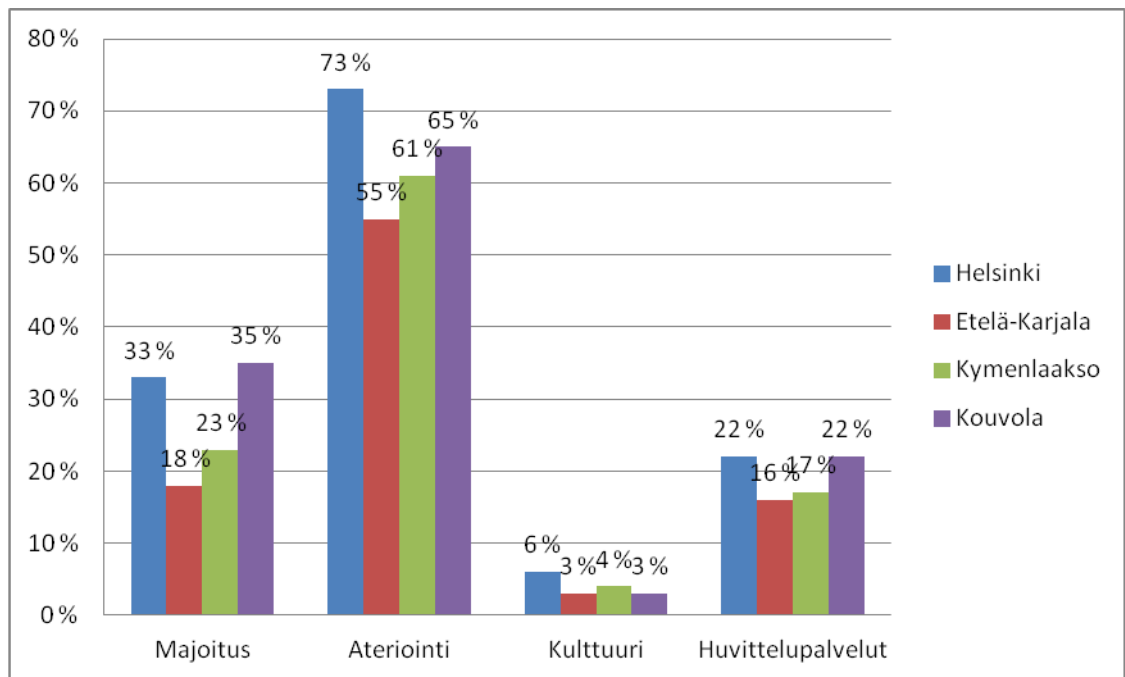

paitsi alueellisesti, myös erilaisine alueiden mukanaan tuomien palveluiden, nähtävyyksien ja tapahtumien muodossa. Kouvolaan turisti löytää niin kaupunkikulttuuria kuin metsää ja luontoakin (Repoveden kansallispuisto), mökkeilymahdollisuuksia, vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksia ja erilaisia tapahtumia.

Maantieteellisesti Kouvola sijoittuu suhteellisen lähelle Venäjän rajaa, alle sadan kilometrin päähän. Kouvolaan on erittäin hyvät kulkuyhteydet junalla, sillä kaupunki on kautta historian ollut tärkeä rataristeyskaupunki. Kouvola on myös Aasian ja Euroopan välisen Trans-Siperian radan läntinen pääteaste ja näin erittäin tärkeä logististen kuljetusten kannalta. Lisäksi Kouvola on ensimmäinen Suomen puolella oleva pysähdysaste matkustettaessa Allegro-junalla Pietarista Helsinkiin.

5.1 Vahvuudet ja heikkoudet matkakohteena

Kouvolan ehdottomiin vahvuuksiin matkakohdeasteina venäläisille turisteille kuuluvat hyvät junayhteydet Venäjältä Suomeen ja edelleen koko muuhun maahan. Vaikka kaupunki ei sijaitse kovin kaukana Venäjästä, sijainti on osaltaan myös ongelmallinen, sillä venäläiset turistit jäävät helposti vieläkin lähempänä sijaitseviin astunkeihin, kuten Lappeenrantaan, Imatralle, Kotkaan ja Haminaan. Ja toisaalta taas matkustavat Kouvolan ohitse Lahteen tai pääaste Helsinkiin. Venäjä on valtava maa, joten välimatkat siellä ovat pitkiä ja niihin on totuttu. Näin esimerkiksi matka Kouvolaan Helsinkiin, jonka taittaa noin puolestoista tunnissa autolla, ei ole venäläiselle matka eikä mikään. Kouvolan keskeisenä ongelmana tai tavoitteena voitaisinkin nähdä kysymys: ”Millä venäläiset turistit saataisiin vierailemaan myös Kouvolaan?”. Kouvolan kaupungin ja siellä toimivien yritysten tulisi löytää avaintekijöitä venäläisten turistien houkuttelemiseksi valitsemaan matkakohteeseen juuri Kouvolan. Venäläisen näkökulmasta katsottuna kun kannattaa matkustaa suoraan Helsinkiin, silloin jos ylipäätään lähdetään matkustamaan edemmäs esimerkiksi Kotkasta tai Lappeenrannasta.

Kuva 4. Eri alueilla vierailneiden venäläisten matkailijoiden käyttämät palvelut vuonna 2011 (TAK Oy 2012b).

Kuvasta 4 selviää, että Kouvolaan vierailleista venäläisistä noin kolmasosa käytti matkansa aikana majoituspalveluja, kun taas esimerkiksi Etelä-Karjalassa osuus oli vain noin viidesosa kävijöistä. Majoituspalveluiden käytöstä huolimatta venäläiset tulevat kuitenkin Kouvolaan harvemmin lomamatkalle kuin keskimäärin muihin Kaakkois-Suomen kaupunkeihin, joten parantamisen varaa on, vaikka lomamatkalaisten osuus onkin kasvussa. Tosin sekä Kouvolaan että Helsinkiin tullaan harvemmin päivämatkalle, mikä johtunee kaukaisemmasta sijainnista rajaan nähden, mikä myös osaltaan selittää majoituspalvelujen yleisempää käyttöä. TAK Oy:n Rajatutkimus 2011 mukaan Kouvolaan tullaan ennemminkin ostosmatkalle, ja myös tuttavien luokse tullaan kylään keskimääräisesti enemmän kuin muihin Kaakkois-Suomen kaupunkeihin. Huvittelu- ja palveluiden käyttö on korkeampi Kouvolaan ja Helsingissä, mikä selittynee esimerkiksi huvipuistojen sijainnilla. Kulttuuripalveluiden käyttöprosentti on erittäin alhainen (Kouvolaan 3 %), vaikka tutkimusten mukaan venäläiset ovat kiinnostuneita kulttuurikohteista ja museoista. Kouvolaan löytyy useita museoita ja erilaista kulttuuritarjontaa, joiden mainostamista ja palveluiden esille tuomista tulisi kohdentaa venäläisturisteille vielä paremmin.

TAK Oy:n vuonna 2012 tekemässä tutkimuksessa, Venäläiset kuluttajat Suomessa, on tutkittu venäläisten ostos- ja matkustustottumuksia Suomessa. Tutkimuksessa haastateltiin 8030 Suomessa vierailutta venäläisturistia, ja muiden suurimpien Kaakkois- ja

Etelä-Suomen kaupunkien lisäksi myös Kouvola otettiin tutkimuksessa erikseen huomioon. Tulosten perusteella Kouvolassa vierailleista venäläisturisteista vajaa 80 % ilmoitti matkansa tarkoitukseksi ostosmatkan ja noin 40 % kertoi olleensa lomamatkalla. Tutkimusta käsittelevässä Kouvolan Sanomien artikkelissa ”Venäläinen jättää 300 euroa” haastateltu TAK Oy:n toimitusjohtaja Pasi Nurkka kuitenkin muistuttaa, ettei *Kouvolan kannattaisi korostaa asemaansa kauppakaupunkina*. Tämä johtuu nimenomaan Kouvolan hankalasta sijainnista raja-asemakaupunkien ja etelän suurempien kaupunkien välillä, sillä Kouvola ei pysty tässä suhteessa kilpailemaan näiden kanssa ostosmatkailun keskuksen asemasta. Sen sijaan Kouvolan mahdollisuuksia turistien houkuttelemiseen ovat mökkeily, asuminen ja vapaa-ajan virkistätymismahdollisuudet. Tähän tarkoitukseen Kouvola on lähes täydellinen, sillä kaupungin alueelta löytyvät niin lomamökit järvenrannassa, kuin toisaalta kaupungin tarjoamien palveluiden läheisyys mökki- ja leirintäalueisiin nähden. Lisäksi kaupungista löytyy paljon virikkeitä, kuten uimahalleja, urheiluhalleja ja -kenttiä, huvipuisto, kattavat kulttuuripalvelut sekä kansallispuisto monine mahdollisuuksineen yöpymisestä melomiseen ja vaelukseen ja paljon muuta. Tarkoituksena olisikin saada venäläiset turistit käyttämään monipuolisesti Kouvolassa tarjolla olevia palveluja ja saada heidän viipymänsä kaupungissa pidentymään.

Vaikkei Kouvola kauppakaupunkina ainakaan toistaiseksi pysty kilpailemaan muiden suurten kaupunkien kanssa, niin kehitystä on silti ollut. Vuonna 2012 Kouvolaan avattiin uusi ostoskeskus, Veturi, joka on Kaakkois-Suomen suurin ja Suomen kuudenneksi suurin kauppakeskus. Venäläisasiakkaita ajatellen Veturin sijainti on hyvä, sillä se sijaitsee VT6 varrella, jolloin esimerkiksi Lappeenrannasta Helsinkiin matkaavat autoilijat kulkevat ostoskeskuksen ohi automaattisesti. Tosin uuden ostoskeskuksen myötä hyvin monet kauppaliikkeet siirtyivät Kouvolan keskustasta Veturin toimitiloihin, jolloin itse keskustan alue jossain määrin autioitui. Keskustan kehittäminen houkuttelevammaksi vaatii panostusta, ja esimerkiksi Kouvolan keskustavision 2030-hanke koskee suunnitelmaa tehdä ydinkeskustasta muun muassa viihtyisä ostos- ja ajanviettoympäristö (Kouvolan kaupunki).

TAK rajatutkimus 2012:n mukaan Kouvolaa, samoin kuin muitakin tutkimuksen käsittelemiä Suomen kaupunkeja, arvostetaan turvallisena ja viihtyisenä kaupunkina, ja paikkakunnalle kulkeminen omalla autolla ja kaupungissa liikkuminen on helppoa. Myös palvelu nähdään ystävällisenä. Negatiivisina asioina mainittiin venäläisten liial-

linen määrä paikkakunnalla, rajan ylityksen Kouvolaan matkustettaessa ei nähty sujuvan kovinkaan hyvin, eikä Kouvolaan nähty olevan helppoa kulkea julkisilla välineillä. Jälkimmäinen ongelma on mielestäni hieman oudohko, ottaen esimerkiksi huomioon että junat nimenomaan pysähtyvät ensimmäisenä Kouvolassa. Julkisten kulkuvälineiden saama huono arvosana kyseisessä tutkimuksessa mahdollisesti johtuneekin Pietarin ja Helsingin väliä tauottomasti edestakaisin kulkevista minibusseista. Pikku bussit ovat toimiva ja edullinen vaihtoehto esimerkiksi päivän ostosmatkojen tekoon, eikä niihin tarvitse välttämättä varata paikkoja etukäteen. Näin turisti, kulkepa matka kumpaan suuntaan tahansa, voi tehdä matkapäätöksensä hyvinkin lyhyellä varoitusaajalla ja viipyä kohteessaan haluamansa ajan, sillä aina löytyy bussi, jonka kyytiin vielä mahtuu. Harvat näistä busseista kuitenkaan pysähtyvät Kouvolassa, vaan ajavat Kotka-Helsinki moottoritien kautta ohitse.

Kouvolan markkinoinnissa venäläismatkailijoille painotetaan luonnon läheisyyttä ja rauhallisuutta, korostaen kaupunkia etenkin perheiden kannalta mukavana ja turvallisenä lomakohteena. Erilaisten mahdollisuuksien tiedottamiseen tulee panostaa, sillä erilaisten aktiviteettivaihtoehtojen esille tuominen on tärkeää. Vaikkei Kouvola esimerkiksi löydykään kylpylää, on kaupungissa kuitenkin monia uimahalleja ja kesäisin uimarantoja puhtaan järveden äärellä. Kouvolassa kaikki on kompaktisti lähellä. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

5.2 Turistien määrä

TAK rajatutkimus 2012:n mukaan vuonna 2012 Kaakkois-Suomen ja Etelä-Suomen raja-asemien kautta tulleista venäläisistä matkustajista 79 909 vietti aikaa Kouvolassa matkansa aikana. Turistien määrä oli suurempi kuin esimerkiksi Lahdessa (64 688), Mikkelissä (49 467) tai Savonlinnassa (38 052), mutta vastaavasti Lappeenrannalle (1 556 315), Helsingille (1 099 695), Imatralla (875 190) ja Kotka-Haminan alueelle (414 764) Kouvola hävisi vetovoimaisuudessaan kävijämäärien osalta roimasti. Edellä mainitusta tutkimuksesta myös selviää, että Kouvolaan tullaan ostosmatkalle, lomamatkalle ja tuttavien luo kylään.

Kuitenkaan tilastojen mukaan venäläisten rekisteröityjen yöpymisten määrä Kouvolaan ei ole kovinkaan suuri. Vuonna 2012 rekisteröityjä yöpymisiä oli 18 709 kappaletta, jolloin kasvua edellisvuoteen oli 17,3 %. Koko maassa kasvu edellisvuoteen verrattuna oli 17,1 %. Sen sijaan Lahdessa, jossa kuitenkin kävijöitä oli vähemmän, yö-

pymisten määrä oli 18 549, eli lähes saman verran kuin Kouvolassa. Kotka-Haminan seudulla yöpymisten määräksi taas kirjattiin 43 622. Toisaalta rekisteröityjen yöpymisten määrä Kouvolassa on kuitenkin kasvussa, sillä vuonna 2011 luku oli vielä vain 16 000, jolloin kasvua edellisvuoteen oli 38 %. Koko maan kasvuprosentti sen sijaan oli tuolloin vähemmän kuin Kouvolassa, 22 %. (MEK 2013b.) Toki nämä tilastot eivät kerro koko totuutta, sillä esimerkiksi Kouvolassa mökkeilyllä on merkittävä vaikutus. Mökkeilijöiden määrä ei kuitenkaan näy rekisteröidyissä yöpymisissä, vaan ne kattavat käytännössä katsoen vain hotellit ynnä muut varausjärjestelmän piirissä olevat majoitusmuodot.

Kaiken kaikkiaan kotimaisten matkailijoiden määrä on Kouvolassa ollut laskussa, kun tarkastellaan rekisteröityjä yöpymisiä. Sen sijaan ulkomaisten matkailijoiden kasvu on ollut huimaa, esimerkiksi vuonna 2011 kasvua edellisvuoteen verrattuna oli noin 16 % ja vuonna 2012 noin 25 %, koko maan kasvun ollessa vain noin viiden prosentin luokkaa. Venäläisten osuus tästä on huomattava. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

5.3 Kouvolaan matkaavan venäläisturistin profiili

Kuten muuallakin Suomessa, suurin osa Kouvolassa vierailevista venäläisistä on kotoisin Pietarin alueelta. Vuonna 2011 Pietarilaisten osuus Kouvolaan matkaavista venäläisistä oli 67,7 %. Helsinkiä lukuun ottamatta moskovalaisia käy Kouvolassa suhteessa enemmän kuin muualla Suomessa. Heidän prosentuaalinen osuutensa oli kuitenkin vain 5,3 %, joten moskovalaisilla ole niinkään merkitystä Kouvolan matkailulle. Tosin joillain mökkiyrittäjillä on vakioasiakkaita Moskovasta, jotka varaavat seuraavan kesän loman jo edellisellä käynnillään. Sen sijaan Viipurin alueelta Kouvolaan ja muualle Kymenlaakson tulee keskimääräistä enemmän venäläisiä matkailijoita. Noin 22 % Kouvolaan tulleista venäläisistä oli Viipurista, kun Lappeenrannassa osuus oli vajaa 15 % ja Helsingissä vajaa 10 %.

Kouvolassa päivämatkalaisten osuus on kasvanut viime vuosina. Vuonna 2011 näiden osuus Kouvolassa vierailleista venäläisistä oli 44 %, kun se edellisvuotena oli vielä vain 28 %. Kuitenkin osuus on edelleen pienempi kuin esimerkiksi Etelä-Karjalassa, jossa päivämatkalaisten osuus oli 70 %. Tähän vaikuttaa merkittävästi Etelä-Karjalan ehdoton vahvuus, eli läheinen sijainti Venäjän rajaan nähden. Sen sijaan Kouvolassa esimerkiksi 3 - 4 päivää viipyviä oli 28 % käyneistä, mikä on huomattavasti suurempi määrä suhteessa muuhun Suomeen. Esimerkiksi Helsingissä prosentuaalinen määrä oli

19 % ja Etelä-Karjalassa vain 11 %. Tämä on erittäin hyvä asia, sillä matkustajien vii-
pymän pidentäminen on juuri asia, johon matkailussa pyritään. Kouvolassa yöpyjistä
noin puolet yöpyi hotellissa, kolmasosa tuttavien luona ja 21 % vuokramökeissä.
Kouvola nähdäänkin hyvänä mökkilomailukohteena, vaikkakaan omistusmökkejä
tai -asuntoja ei venäläisillä ole Kouvolassa niin paljon kuin Etelä-Karjalassa.

Kouvolaan tullaan useimmiten henkilöautolla, kuten myös muualle Suomeen. Omalla
autolla liikkuminen mahdollistaa myös useammalla paikkakunnalla vierailun, ja vain
noin 35 % Kouvolassa käyneistä venäläisistä matkusti pelkästään Kouvolaan. Noin
25 % Kouvolassa vierailleista kävi myös jollain toisella paikkakunnalla, ja loput mat-
kustivat kolmeen tai useampaan kaupunkiin. Helsingissä ja Lappeenrannassa yhdellä
paikkakunnalla vierailevien osuus sen sijaan oli noin 65 %. Tulokset kertovat kuiten-
kin hieman eri asioista, sillä Lappeenrantaan valtaosa tulee päivämatkalle, ja Helsin-
gissä taas viivytään useammin pidempään. Vaikka Kouvolaan tullaan suhteessa
enemmän vierailulle muissa kaupungeissa käymisen ohella kuin varsinaisena päämat-
kakohteena, niin tulevaisuutta ajatellen tämä on hyvä asia. Kouvolan tunnettavuus ja
matkailijoiden määrä lisääntyy, sillä vakituisten kävijöiden lisäksi saadaan ensikerta-
laisia tutustumaan kaupunkiin.

Valtaosa Kouvolassa vierailevista venäläisistä tulee perheen kanssa tai muussa seuru-
udessa ja vain noin 13 % matkaa yksin. Tulotasoltaan noin 45 % Kouvolassa vierailleis-
ta venäläisistä kuuluu alempaan keskiluokkaan ja noin 30 % ylempään keskiluokkaan.
Alle 945 € kuukaudessa tienavia talouksia vuonna 2011 Kouvolassa vieraili reilu
10 %, joskin viisumivapauden myötä heidän osuutensa voi mahdollisesti tulla kasva-
maan.

Vierailijoista noin 77 %:lla on takanaan yliopistokoulutus ja noin 14 %:lla keskiasteen
ammattillinen koulutus. Tästä kertoo myös se, että ammattiasemaltaan 43,5 % Kouvo-
lassa käyneistä on toimihenkilöitä ja neljäsosa johtajia. Yrittäjiä Kouvolassa vierail-
leista oli noin 16 % ja työntekijöitä noin 11 %. Vastaajista vaihtoehdon ”muu ammat-
tiasema” valitsi vain noin viisi prosenttia, mikä on yli puolet vähemmän kuin muissa
Kaakkois-Suomen kaupungeissa tai Helsingissä. Kouvolassa vierailleiden venäläisten
ikäjakauma on myös korkeampi kuin muualla Suomessa ja vain noin 17 % kävijöistä
on alle 35-vuotiaita, kun muualla osuus on kolmasosa tai neljäsosa kävijöistä.

(TAK Oy 2012b.)

5.4 Taloudellinen merkitys

Venäläisturistien merkitys Kouvolassa on kasvanut ja venäläiset ovat kaupungin suurin ulkomaisten matkailijoiden ryhmä. Vuodesta 2005 rekisteröidyt yöpymiset ovat noin nelinkertaistuneet ja tax free -kaupan arvo on kasvanut huimasti. Yrityksissä ja erityisesti matkailutoimialalla nähdään venäläisten matkailijoiden merkitys yhä tärkeämpänä, sekä venäläisturistien palvelemiseen panostetaan eri tavalla kuin aiemmin. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

TAK Oy:n tekemän Rajatutkimus 2012:n mukaan venäläiset käyttivät vuonna 2012 Kouvolan seudulla yhteensä 11,4 miljoonaa euroa, josta 9,2 miljoonaa kului tuoteostoihin ja 2,2 miljoonaa palveluihin. Tuoteostoista 4,1 miljoonaa oli verollisia ostoksia, 3,8 miljoonaa tax free -ostoja ja 1,3 miljoonaa invoice -ostoja. Verrattuna muihin Kaakkois-Suomen ja Etelä-Suomen suurimpiin kaupunkeihin venäläisten Kouvolassa käyttämä rahasumma on kuitenkin melko vähäpätöinen. Vertauksena esimerkiksi Lappeenrannassa summa oli 281 miljoonaa euroa ja Imatralla 85 miljoonaa euroa. Tutkimuksessa mukana olleista kaupungeista vain Porvoossa käytettiin vähemmän rahaa kuin Kouvolassa, noin 3,9 miljoonaa euroa.

On selvää, että venäläisten matkailijoiden potentiaalinen vaikutus Kouvolan matkailuelinkeinolle ja taloudelle on suuri, mutta keinot sen hyödyntämiseksi ovat vielä kesken. Kasvua on toki tapahtunut, sillä esimerkiksi vuonna 2010 venäläiset käyttivät Kouvolassa vielä vain noin 8,4 miljoonaa euroa (TAK Oy 2011). Sekä venäläisten tekemät tax free-ostokset että rekisteröidyt yöpymiset ovat olleet Kouvolassa viime vuosina kasvussa, mutta kasvun ylläpitämiseksi tulisi palveluihin ja tarjontaan kiinnittää huomiota. Erityisesti majoituskapasiteetin ja majoitusvaihtoehtojen lisäämiseen tulisi panostaa, jotta kysyntää pystyttäisiin lisäämään ja vastaamaan kysynnän tarpeisiin. Tällä hetkellä majoituskapasiteetti ei ole riittävä etenkin sesonkiaikoina, jolloin hotellit ovat täynnä, joten esimerkiksi suurten tapahtumien järjestäminen Kouvolassa on ongelmallista. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

5.5 Julkisen sektorin toimenpiteet

5.5.1 Nykytilanne

Kuntaliitoksen jälkeen Kouvolan imagoa on uudistettu huomattavasti ja myös mainontaan on panostettu merkittävästi. Markkinointia on suunnattu niin nykyisille kuin mahdollisille tulevillekin kunnan asukkaille, kotimaan- ja ulkomaanmatkailijoille, ja Kouvola markkinoidaan erityisesti perhekohteena. Venäläiset turistit on otettu huomioon kaikissa matkailuhankkeissa ja esimerkiksi Kouvola markkinoivan Kouvolan matkailun kotisivut on käännetty myös venäjäksi, samoin kuin Kouvolan kaupungin kotisivut. Lisäksi erilaisia esitteitä Kouvolasta matkakohteena on käännetty venäjäksi ja niitä on saatavilla hyvin laajalla alueella, muun muassa rajalla, Pietarissa, viisumipalvelukeskuksissa, messuilla, sekä Kouvola kirjastoissa, ABC huoltoasemilla, matkatoimistoissa ja niin edes päin. Kymenlaaksolla on myös yhteinen esite, samalla tavoin kuin goSaimaa markkinoi koko Etelä-Saimaata.

Koska markkinointi vaatii paljon resursseja, on mietittävä, milloin kuntien on hyödyllistä tehdä toistensa kanssa yhteistyötä ja milloin toimia itsenäisesti, sillä kaupungit kuitenkin kilpailevat toistensa kanssa. Kymenlaaksolla on erilaisia matkailuprojekteja, joiden tarkoituksena on kasvattaa ja kehittää matkailua Kymenlaakson alueella, kuten esimerkiksi Valitse Kymi-hanke. Kouvola on lisäksi erikseen Vetovoimaa Kouvolaan-hanke, jonka tarkoituksena on yhdessä yritysten kanssa kehittää Kouvola matkailukohteena niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin matkailijoita ajatellen. Hankkeeseen on kuulunut esimerkiksi matkanjärjestäjille suunnattuun workshopiin osallistuminen Pietarissa, jossa toimittiin yhteistyössä muiden kuntien kanssa: Imatra, Lappeenranta, Kotka-Haminan seutu ja Porvoo. Lisäksi hankkeen kautta Kouvola oli mukana Suomen osastolla Pietarissa järjestetyillä kalastus- ja metsästysmessuilla, joka on suurin kuluttajille tarkoitettu messutapahtuma.

Kouvola on myös ”Kouvola Venäjän verkossa” -niminen vasta käynnistynyt hanke, jonka tarkoituksena on lisätä Kouvolan näkyvyyttä Venäjän verkossa, kehittää matkailumarkkinointia sähköisen median avulla ja lisätä matkailijoille suunnattua venäjänkielistä tietoa Kouvolasta. Lisäksi Kouvola on omat sivut Venäjän sosiaalisessa mediassa, Vkontaktissa, joka on tärkeä kanava venäläismatkailijoiden tavoittamisessa. TAK Oy:n Rajatutkimus 2012 mukaan noin 60 % Suomeen matkanneista ja Internet-yhteyden omaavista on kirjautunut kyseiseen palveluun. Samoista vastaajista 47 %

kertoi käyttäneensä Internetin hakupalveluita tai sosiaalista mediaa matkaan liittyvän tiedon etsinässä. Sähköisillä välineillä on nykyaikana suuri merkitys, joten niiden hyödyntäminen matkailumarkkinoinnissa on ensiarvoisen tärkeää.

Yksittäiset matkailijat pyritään tavoittamaan edellä mainittujen keinojen lisäksi lehti-mainonnalla ja radiomainonnalla niin Pietarissa kuin Suomessa. Myös yritykset ovat mukana Kouvolan markkinoinnissa muun muassa esitteissä ja markkinointitapahtumissa. Lisäksi jotkin matkanjärjestäjät tuovat ryhmiä eri kohteisiin ja tapahtumiin, esimerkiksi Kouvolan Muodin yöhön eräs matkanjärjestäjä on tuonut ryhmiä jo useamman vuoden ajan.

(X:n haastattelu 3.4.2013.)

5.5.2 Tulevaisuus

Koittaessaan viisumivapaus tulisi vaikuttamaan automaattisesti Suomeen saapuvien venäläisten matkailijoiden määrään, jolloin Kouvolaankin turistikit tulevat niin halutesaan. Toisin sanoen viisumivapauden tuomiin mahdollisuuksiin tulisi varautua jo etukäteen, jotta löydettäisiin oikeat keinot näiden mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Ei riitä, että ajatellaan viisumivapauden automaattisesti lisäävän venäläisten Kouvolaan tuomia tuloja, vaan asioille tulisi myös tehdä jotain. Kehitystä on toki tapahtunut ja kaupungin suunta on oikea kaikkine imagon uudistamis- ja matkailunedistämishankkeineen. Tarvittaisiin kuitenkin uusia vetovoimakohteita, joilla houkutella venäläisiä turisteja lomailemaan nykyistä enemmän myös Kouvolassa. Nykyisten matkakohteiden lisäksi tulisi kehittää uusia teemoja, joilla markkinoida Kouvola. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi terveys- ja hyvinvointipalvelut tai lähiruokatarjonta. Myös uudet ulkoilu- ja luontoreitit, kuten pyöräilyreitit voisivat kiinnostaa turisteja. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

Kouvolan seudulle on myös tehty kokonaisvaltainen matkailun kehittämissuunnitelma, johon kuuluvat esimerkiksi Repoveden ja Tykkimäki-Saarenmaan alueiden kehittäminen. Tämä matkailun Master Plan on erittäin laaja ja monitahoinen suunnitelma, joka vaatii onnistuakseen useiden eri toimijoiden määrätietoista ja jatkuvaa työtä. Kokonaisuudessaan Kouvolan matkailu tulee varmasti kehittymään vakaasti oikeaan suuntaan, mutta jotta voitaisiin siirtyä isoin harppauksin eteenpäin, tarvittaisiin veto-voimaisia tekijöitä. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

Tällä hetkellä ainut suurempi vetovoimakohde joka Kouvolaan on tulossa, on vuonna 2014 Tykkimäen vapaa-aikakeskukseen avattava vesipuisto. Kouvolan yhtenä tavoitteena on kaupungin kehittäminen erityisesti perhelomakohteena, joten tuleva vesipuisto on merkittävä houkutin tällä saralla. Myös Kouvolaan suuntautuvaa kokousmatkailua pyritään edistämään, samoin kuin lisäämään urheilu- ja muita tapahtumia. Lisäksi matkailussa pyritään hyödyntämään kaupungin mainetta parhaana loma-asumisen kohteena. (Kouvolan Matkailun MastenPlan 2013.)

Venäläiset ovat Kouvolan seudulla suurin ulkomainen matkailijoiden ryhmä, joten myös suurin mahdollisuus matkailun kasvattamiselle. Matkailun tuottamien tulojen lisäämiseksi ensiarvoisen tärkeää olisi matkustajien viipymän pidentäminen. Keskeisimmät matkailukohteet Kouvolaan tulevat jatkossakin olemaan erityisesti Repovesi, Kymijoki, Tykkimäen huvipuisto, Verla, Mustila, Moision kartano ja Mielakka. Näiden vahvuuksien esille tuominen ja kehittäminen ovat tärkeitä Kouvolaan suuntautuvan matkailun edistämiseksi. Luonto ja mökkeily ovat Kouvolan valttikortteja, joten niiden ympärille tulisi luoda lisää palveluja. Ostosmatkailun puolella sen sijaan on vielä kehittämisen varaa, sillä venäläiset kaipaavat enemmän esimerkiksi erikois-kauppoja. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

Vuoden vaihteessa 2012/2013 Kouvolaan järjestettiin Joulumaa-niminen tapahtuma, johon kuului muun muassa joulupukki ja joulumuori, pipari- ja glögitarjoilu, sekä Kouvolan seudun matkaoppaat jakoivat informaatiota Kouvolaan. Tapahtuma sai todella positiivisen vastaanoton ja se tullaan luultavasti järjestämään myös seuraavana vuonna. Tämänkaltaisia ja muita tapahtumia Kouvolaan kaivattaisiinkin lisää, jotta matkailijoita saataisiin houkuteltua myös sesonkiaikojen ulkopuolella matkustamaan Kouvolaan ja viipymään kaupungissa pidempään. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

TAK Oy:n Rajatutkimus 2012:ssa kysyttiin venäläisiltä matkailijoilta, minkälaisiin tapahtumiin he haluaisivat mennä matkakohteessa, jolloin 29 % heistä toivoi joulumarkkinoita tai muuta samankaltaista tapahtumaa (naisista 42 %). Muita eniten haluttuja tapahtumia olivat esimerkiksi musiikkikonsertit tai festivaalit, lentonäytökset, autonäyttelyt, ja erilaiset urheilu- ja lastentapahtumat. Erilaisia vaihtoehtoja turistien houuttelemiseksi Kouvolaan löytyy, mutta niiden tuotteistamiseen ja markkinointiin tulee panostaa. Niin talvi- kuin kesäaktiiviteettien kirjo on valtava, joten myös perustiedottamista tulisi lisätä, jotta tarjonta ja kysyntä kohtaisivat.

Kouvolan yhtenä mahdollisuutena voitaisiin nähdä kalastusmatkailun edistäminen, sillä alueella on paljon laadukkaita kalastuskohteita. Tällä hetkellä kuitenkin opastettujen kalastusretkien järjestäminen on hankalaa, sillä yrittäjän tarvitsee hankkia vesialueen omistajien luvat ja esimerkiksi Kymijoelle lupia ei ole annettu. Poikkeuksena kuitenkin esimerkiksi Seikkailuviikareilla on lupa Vuohijärvellä ja Markku Yli-Kaitalalla Kymijoenvesistössä. Erityiskalastusalueilla yksittäiset matkailijat voivat kuitenkin kalastuslupan hankittuaan kalastaa, mutta oppaallinen yrittäjä ei tätä kykene hyödyntämään. Mökkilomailijoille taas mökin omistaja on useimmiten hankkinut luvat valmiiksi. Varsinaisia kalastusmatkailutuotteita Kouvolassa ei ole, mutta esimerkiksi Kotkasta ja Kymijoen alajuoksulta löytyy yrittäjiä. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

6 VIISUMIVAPAUDEN MERKITYS KOUVOLAN ALUEELLA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten mahdollinen viisumivapaus EU:n ja Venäjän välillä tulisi vaikuttamaan Kouvolan alueella toimivien yritysten liiketoimintaan ja Kouvolan julkiseen sektoriin. Opinnäytetyön empiirisessä osuudessa käytin kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Toteutin postitse lähetettävän kyselytutkimuksen ja lisäksi yhden syvähaastattelun.

6.1 Tutkimuksen toteuttaminen

Valitsin tutkimusmenetelmäksi postitse lähetettävän kyselyn. Tarkoituksena oli saada mahdollisimman kattavat vastaukset kyselyyn valituilta kouvolaalaisyrityksiltä, joten kysymykset olivat avointen kysymysten muodossa. Koska tutkimus käsittelee vasta tulevaisuudessa mahdollisesti toteutuvaa viisumivapautta, ei strukturoidun kyselyn tuottaminen olisi ollut tarkoituksenmukaista. Avointen kysymysten käyttö tosin saattaa usein hankaloittaa tutkimuksen onnistumista, sillä yleisiä ongelmia ovat vastausten vähäisyys määrällisesti, ympäripyöreät ja lyhyet vastaukset, sekä vastausten tulkinta, sillä vastaajan tarkoitus saattaa jäädä epäselväksi. (Rope 2000, 442.) Edellä mainitut ongelmat tulivat ilmi myös tässä tutkimuksessa.

Kyselyt postitettiin 18.2.2013 ja vastauslomakkeet pyydettiin lähettämään takaisin mukana olleessa palautuskuoressa mieluiten kahden viikon sisällä. Kyselyotanta käsitti 41 Kouvolan alueella toimivaa yritystä, joihin mahdollisesti matkailulla ja turismilla on jonkin verran vaikutusta. Valitsin kyselyyn mukaan otetut yritykset niin, että eri aloilta oli kultakin mukana vähintään kolme eri yritystä. Yksittäisten yritysten nimiä ei

tutkimuksessa tuoda esille, vaan tuloksissa käsitellään vastauksia lähinnä toimialoit-
tain ja yleisesti. Huvipuistoalalla toimivan yrityksen nimi on poikkeuksellisesti mai-
nittu, sillä siihen saatiin erikseen lupa.

Kuten useasti etenkin postitse lähetettävien kyselyjen kohdalla käy, myös tässä tutki-
muksessa kyselyyn vastanneiden osuus jäi toivottua pienemmäksi (Rope 2000, 426).
Kyselyyn vastanneita yrityksiä oli 14 kappaletta, jolloin vastausprosentiksi tuli noin
34 %. Näistä yhden toteutin puhelinhaastatteluna kyselyyn otetun yrittäjän pyynnöstä.

Kyselyssä oli mukana eri alojen toimijoita, jotta saataisiin tarpeeksi kattava kokonai-
suus mahdollisen viisumivapauden vaikutuksista Kouvolan alueella. Tutkimuksessa
mukana olleet yritykset olivat seuraavilta toimialoilta: huvipuisto-, matkailu-, majoi-
tuspalvelu-, ravintola-, kahvilapalvelu-, terveydenhoito-, luontomatkailu-, ohjelmapal-
velu-, museo-, vaatekauppa-, kultakauppa- ja sisustusliikeala. Edellä mainittujen lisäk-
si tutkimukseen oli alun perin otettu mukaan joitakin yrityksiä muiltakin aloilta, mutta
vastaukset jäivät saamatta.

Kysely käsitti seitsemän eri kysymystä, joista osassa aihealueet oli jaoteltu vielä erik-
seen. Kaksi kysymyksistä oli Kyllä/Ei-tyyppisiä, joista toisessa pyydettiin täsmentä-
mään vastausta, mikäli vastaus alkuperäiseen kysymykseen oli myönteinen. Loput ky-
symykset olivat avoimia kysymyksiä. Kysymyksillä pyrittiin selvittämään venäläisten
turistien merkitystä yritykselle, venäläisten turistien huomioon ottamista yrityksen
toiminnassa, sekä mahdollisen viisumivapauden merkitystä ja vaikutuksia yrityksen
liiketoimintaan. Vastausten perusteella joitakin kysymyksiä olisi pitänyt tarkentaa vie-
läkin enemmän, sillä etenkin yksi kysymyksistä oli joissain tapauksissa käsitetty toisin
kuin oli tarkoitettu. Yrityksille lähetetty saatekirje sekä kyselylomake ovat liitteinä
opinnäytetyön lopussa.

Liittyen tutkimuksen teoriaosuuteen sekä tutkinnalliseen osuuteen haastattelin lisäksi
Kouvolan kaupungin omistuksessa olevan kehittämisyrityksen, Kouvola Innovation Oy:n
työntekijää. Tarkoituksena oli näin saada taustatietoa tutkimukseen sekä selvittää, mi-
ten Kouvolan kaupunki on ottanut matkailijat huomioon ja mitä kehityshankkeita sii-
hen liittyen on meneillään tai tulossa. Haastattelu tehtiin syvähaastatteluna, jonka run-
ko oli toimitettu haastateltavalle etukäteen. Haastattelun avulla sain tutkimukseen yk-
sityiskohtaisempaa ja asiantuntevaa tietoa matkailun merkityksestä Kouvolan kaupun-
gille.

6.2 Tutkimuksen tuloksia

Opinnäytetyön teoriaosuudessa on jo käsitelty laajemmin Kouvolaan suuntautuvaa venäläisten matkailua, jolloin teoriaosuudessa on hyödynnetty empiirisen osuuden tuloksia taustatiedoiksi. Tämän vuoksi tulosten arvioinnissa Kouvolan kaupungin osalta käsitellään vain itse viisumivapauteen liittyviä asioita, sekä yritysten näkemyksiä kaupungin kehittämisestä houkuttelevammaksi matkakohteeksi. Yritysten osalta taas käsitellään koko kyselytutkimuksen avulla saatuja tietoja.

6.2.1 Yritykset

Kyselytutkimuksen tuloksista ilmeni, että tällä hetkellä venäläisten turistien merkitys eri aloilla on hyvin vaihteleva. Venäläisten asiakkaiden määräarviot vaihtelivat alle prosentista jopa 50 %:iin kaikista asiakkaista, mutta keskimäärin venäläisturistien merkitys nähtiin melko vähäisenä, joskin huomionarvoisena. Lisäksi osa yrityksistä mainitsi venäläisten asiakkaiden määrän ja merkityksen kasvavan vuosi vuodelta. Sesonkiaikojen ja erityisesti vuodenvaihteen ajan tuoma muutos nähtiin huomionarvoisena. Venäläisten asiakkaiden määrä ja merkitys nähtiin suurimpina huvipuisto-, hotelli-, ravintola-, kahvila-, vaatekauppa- ja museotoiminnan alalla. Venäläisten asiakkaiden merkitystä nosti myös ostoksiin käytetyn rahamäärän suuruus, sillä heidän ei nähty pihtailevan ostoksissaan.

Terveystenhoitoalalla venäläisten asiakkaiden määrä nähtiin lähes olemattomana, vaikka Venäjällä terveysturismatkailun suosio on ollut viime aikoina kasvussa. Myös yllättäen luontomatkailualalla venäläisten osuus oli vastausten perusteella vähäinen, joskin yksi yrityksistä mainitsi kyselyjä ja kiinnostusta olleen paljon. Mielestäni molemmilla aloilla potentiaalia löytyisi kuitenkin hyvinkin suureen kasvuun venäläisten matkailun saralla.

Tutkimuksessa yrityksiltä kysyttiin, miten he ovat mahdollisesti ottaneet venäläiset asiakkaat jo huomioon liiketoiminnassaan. Suurimassa osassa yrityksistä mitään erityisiä tuotteita ei ole tehty erikseen venäläisille, vaan samat tuotteet ja palvelut on suunnattu kaikille. Kahdessa luontomatkailualan yrityksessä on kuitenkin suunniteltu venäläisille turisteille kohdennettuja palveluja ja retkiä. Lisäksi yhdessä terveysturismatkailun yrityksessä tuotteistuksen mainittiin olevan työn alla. Sen sijaan venäläiset turistit on kuitenkin huomioitu suurimassa osassa yrityksistä venäjänkielisillä esitteillä, opas-

tuksilla tai esimerkiksi ruokalistoilla. Muutamissa yrityksissä mainittiin myös olevan venäjänkielentaitoista henkilökuntaa tai aikeena opettaa työntekijöille venäjän kielen alkeita. Kielitaitoisten työntekijöiden löytäminen mainittiin ongelmallisena, sillä hyvin sekä venäjän että suomen kielen taitajia työnhakijoista on vain vähän. Tähän on vaikuttanut muun muassa Helsingin yliopiston Kouvolaan käännöstieteen laitoksen siirtyminen pois Kouvolaan vuonna 2009 (Yle uutiset 31.7.2013).

Nykyaikana sähköisten markkinointikanavien merkitys on erittäin tärkeä, mutta vain noin 36 % kyselyyn vastanneista yrityksistä kertoi yrityksen kotisivujen olevan käännetty myös venäjäksi. Lisäksi yhdessä yrityksessä kotisivut on tarkoitettu ajan myötä kääntää myös venäjäksi ja englanniksi. Sen sijaan kahdella yrityksellä on omat sivunsa Venäjän sosiaalisessa mediassa, Vkontaktessa, mikä on markkinoinnin kannalta ensiarvoisen tärkeää venäläisten tavoittamiseksi. Lisäksi yksi yritys on panostanut haku-koneoptimointiin Yandex:ssä, joka on venäläinen versio Googlelle. Sen sijaan muina markkinointikanavina on käytetty esimerkiksi matkatoimistoja, mainoslehtisiä, Kouvolaan matkailuesitettä ja cityopaskarttaa, ketjumarkkinointia, erilaisia venäjänkielisiä materiaaleja, sekä lisäksi eräässä yrityksessä venäläisen kontaktin kerrottiin hoitavan markkinointia venäläisille. Muutamassa yrityksessä venäläisille suunnattua markkinointia ei vielä toistaiseksi oltu tehty, mutta tilanteen kerrottiin olevan muuttumassa tulevaisuudessa.

Huvipuistoalalla markkinointiin venäläisille turisteille on panostettu paljon, ja erilaisen markkinointikanavien käyttö on ollut monipuolista. Venäjän puolella on esimerkiksi käytetty mainonnassa jättitauluja, esitteitä, sosiaalista mediaa ja bloggeja, ja yritys on ollut mukana erilaisilla messuilla ja esimerkiksi matkailutoimijoiden workshopissa Pietarissa. Puhelinhaastattelussa 6.3.2013 yrityksen toimitusjohtaja, Sakari Pasanen lisäksi mainitsi, että markkinointi Venäjällä on nykyään yhtä kallista kuin Suomessa, jollei kalliimpaakin, vaikka aiemmin tilanne oli päinvastainen. Näin markkinoinnin lisääminen vaatisi myös markkinointibudjetin kasvattamista, jolloin se taas veisi osan Suomessa käytetystä rahamäärästä.

Tutkimuksessa kävi ilmi, ettei mahdollisen viisumivapauden vaikutuksia ole yrityksissä mietitty kovinkaan paljoa, jos lainkaan. Vastaajista noin 64 % ilmoitti, ettei mahdollisen viisumivapauden merkitystä yrityksen liiketoimintaan oltu vielä mietitty. Vastaavasti noin 36 % vastasi pohtineensa asiaa. Näissäkin tapauksissa jatkokysymys

kuitenkin osoitti, että aiheesta oli puhuttu lähinnä yleisellä tasolla, joskin turismin ja asiakkaiden määrän oletettiin kasvavan. Esimerkiksi Tykkimäen vapaa-aikakeskus Oy:ssä nähdään tärkeänä vastata lisääntyvään kysyntää, mikä mahdollisen viisumivapauden vaikutuksesta tulee luultavasti kasvamaan entisestään. Esimerkiksi uuden vesipuisto-hankkeen yhteydessä venäläiset turistit ja viisumivapauden mahdollisuus otettiin suurinvestointia valmistellessa myös huomioon.

Tutkimuksessa selvitettiin miten mahdollinen viisumivapauden toteutuminen EU:n ja Venäjän välillä tulisi vaikuttamaan yritysten liiketoimintaan. Mahdollisena positiivisena vaikutuksena lähes kaikki mainitsivat asiakkaiden määrän kasvun. Matkailun ja turismin kannalta viisumivapaus nähtiin erittäin positiivisena asiana. Negatiivisena asiana noin kolmasosa vastaajista näki liikkuvuuden lisääntymisen lisäävän mahdollisesti myös rikollisuuden leviämistä. Esille tuotiin myös ristiriita venäläisturistien määrän kasvussa, sillä venäläiset eivät mielellään matkusta sellaisiin kohteisiin, joissa jo ennestään on paljon venäläisiä. Negatiivisena asiana nähtiin myös henkilökunnan kielitaidon riittämättömyys, jonka nähtiin vaikuttavan palvelun laatua heikentävänä tekijänä.

Kyselytutkimuksessa yrityksiltä myös tiedusteltiin, mistä mahdollisista muutoksista yrityksissä voisi olla hyötyä viisumivapautta ajatellen, jolloin erityisesti venäjänkielentaidon merkitys korostui. Viisumivapauden arveltiin korostavan venäjänkielisen palvelun vaatimusta ja myös osittain pakottavan ottamaan venäläiset turistit paremmin huomioon liiketoiminnassa. Lisäksi tarjonnan laajentaminen ja keinojen löytäminen turistien viipymän pidentämiseen nähtiin kehittämistä vaativina asioina. Myös matkatoimistojen rooli on muuttumassa, sillä vuosiviisumit ovat lisääntyneet ja yksittäiset matkailijat varaavat matkansa usein itsenäisesti Internetin kautta. Tähän kilpailuun matkatoimistojen tulisi kyetä vastaamaan ja kehittää uusia palveluja, joilla houkutella asiakkaita varaamaan matkansa matkatoimiston kautta. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

6.2.2 Kouvolan kaupunki

Kouvolan kaupungin alueella viisumivapauden nähdään vaikuttavan samoin kuin muuallakin Suomessa. Tosin lähtötilanteetkin eri kaupunkien välillä ovat erilaiset, sillä venäläisiä kävijöitä käy eri kaupungeissa hyvin eri määriä. Viisumivapaus ei näin nykytilanteeseen verrattuna lisää venäläisten matkailijoiden määrää Kouvolassa suhteessa muihin kaupunkeihin, ellei Kouvolaan löydetä vetovoimaisia kohteita, joilla

houkutella lisää venäläisiä matkailijoita. Monipuolisia palveluja ja toimintoja tulisi kehittää lisää, sekä tulisi luoda erilaisia majoitusvaihtoehtoja ja kasvattaa majoituskapasiteettia. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

Tällä hetkellä suurin osa Kouvolassa käyvistä venäläisistä matkailijoista on vakiokävijöitä ja he kuuluvat laajaan keskiluokkaan. Vaikka viisumin hankkiminen maksaa jonkin verran, niin silti heikomman tulotason kansalaisten matkailu Kouvolaan tuskin kasvaisi merkittävästi suhteessa keskiluokkaan. Huomionarvoisempaa on ennemminkin se, miten viisumivapaus tulisi vaikuttamaan ensikertalaisten määrään. (X:n haastattelu 3.4.2013.)

Kouvolan kaupunki on panostanut venäläisturisteille suunnattuun markkinointiin kiihtävästi. Erilaisia esitteitä ja oppaita venäjän kielellä on paljon, ja esimerkiksi vuonna 2013 Kouvola on tehty venäläisille suunnattu matkailuesite *Vsja Finlandia v odnom gorode*, suomennettuna *Koko Suomi yhdessä kaupungissa*. Esite käsittää juuri niitä asioita, joita esimerkiksi Minna Malankin on tutkimuksessaan *Venäläiset matkailun asiakkaina* (2012, 65) tuonut esille venäläisten turistien toiveista tiedottamisesta. Toisin sanoen esite käsittää muun muassa yksityiskohtaista tietoa alueen palveluista, tapahtumista, liikkeistä, aukioloajoista, hinnoista, aktiviteetti vaihtoehtoista ja niin edes päin. Markkinoinnilla ja palvelujen esille tuomisella on suuri merkitys matkailijoiden määrän lisäämisessä, joten Kouvolassa on viime vuosina otettu askel oikeaan suuntaan.

Myös yrityksiltä pyydettiin mielipiteitä Kouvolan kaupungin houkuttelevuuden parantamiseksi matkakohteena. Ongelmallisena nähtiin Kouvolan haasteellinen sijainti Lappeenrannan ja Helsingin välillä, mikä vaatisi Kouvolan houkuttelevuuden lisäämistä. Ehdotuksina Kouvolan kaupungin houkuttelevuuden parantamiseksi matkakohteenä venäläisturisteille mainittiin esimerkiksi kylpylä, loistohotelli, kasino, keskustan kehittäminen sekä mahdollisuus pysähtyä Allegro-junalla ennen rajaa ja jatkaa seuraavalla junalla Pietariin. Lisäksi ehdotettiin lisäkuljetusten järjestämistä aseman ja ostoskeskusten, kuten Prisman ja Veturin välille. Etelän luonnon kiinnostavuutta myös epäiltiin, sekä vapaa-ajantoimintojen monipuolisuutta ei pidetty riittävinä. Tarjonnan monipuolistaminen ja erityisesti tiedottamisen lisääminen ovatkin asioita, joihin tulisi panostaa niin yrityksissä kuin julkisella sektorilla. Erityisesti perheille nähtiin tarvittavan laajempia kokonaisuuksia, joita tarjota, sillä yhden kohteen houkuttelevuutta ei

pidetty riittävänä. Kouvolan kaupungin ja/tai yritysten yhteismarkkinointikampanjoita ehdotettiin toteutettaviksi, sekä esimerkiksi nimenomaan venäläisturisteille tarkoitettuja tarjouksia tai ostosmatkailukampanjoita.

6.3 Johtopäätelmät

Poikkeuksia lukuun ottamatta kyselytutkimuksella saadut yksittäiset vastaukset olivat melko suppeita ja lyhyitä. Mielestäni se kertoo osaltaan myös siitä, ettei viisumivapauden tuomiin mahdollisuuksiin ole vielä varauduttu yrityksissä. Viisumivapaudesta on keskusteltu ja uutisoitu mediassa tasaisin väliajoin jo pidemmän aikaa, joten uusi uutinen asia tuskin yrityksille on. Voikin olla, ettei yritystasolla viisumivapauden toteutumiseen vielä kenties uskota kovin vahvasti ja epäillään sen toteutumista lähivuosien aikana. Tulisi kuitenkin ottaa huomioon, että ilman viisumivapauttakin venäläisten matkailijoiden määrä tulee mitä luultavimmin kasvamaan merkittävästi, joten panostus venäläisturistien huomioon ottamiseksi yritysten liiketoiminnassa ei olisi varmastikaan turha sijoitus.

Kouvolan kohdalla eniten kehitystä vaativia asioita erityisesti venäläisten matkailun kannalta ovat keskustan kehittäminen, tiedottamisen lisääminen, sekä uusien vetovoimakohteiden luominen. Näihin kaikkiin kolmeen on kuitenkin viime vuosina panostettu yhä enemmän, lähtien keskustan rakennusten julkisivukorjauksista aina matkailun Master Planiin. Erilaisten kehittämishankkeiden avulla Kouvola saadaankin varteenotettavammaksi matkakohteeksi venäläisturisteille. Palveluja ja tarjontaa alueella on riittämiin, niistä tiedottaminen ja niiden markkinointi on toistaiseksi vain liian vähäistä. Toki tarjonnan lisääminen toisi osaltaan lisää matkailijoita, mutta lisäksi jo olemassa olevista palveluista tulisi luoda suurempia kokonaisuuksia, sillä matkakohteen tulee tarjota monipuolisia aktiviteettimahdollisuuksia.

Yrityksissä kehittämistä on myös venäjänkielentaitoisen henkilökunnan hankkimisessa. Yritykset voisivat kouluttaa työntekijöilleen vähintään venäjän kielen alkeet, ainakin siinä tapauksessa jos yritys on edes jonkin verran profiloitunut venäläisten turistien palveluun liiketoiminnassaan. Lisäksi yritysten yhteiset markkinointikampanjat voisivat olla toimiva vaihtoehto, sillä ei ole järkevää jokaisen yrityksen erikseen toteuttaa markkinointia venäläisille. Näin paitsi säästettäisiin markkinointikuluissa kampanjan kulujen jakautuessa yritysten kesken, niin myös asiakkaan näkökulmasta tämä olisi hyvä ratkaisu, sillä näin venäläisturistit saisivat monipuolista ja kattavaa tietoa eri

yritysten palveluista ja tuotteista samalla kertaa. Erityisesti tulee panostaa niiden asioiden ja palveluiden markkinointiin, joita venäläisillä ei ole saatavilla omassa kotimaassaan. Yksi tärkeimmistä asioista venäläisille markkinoidessa on kuitenkin tiedon löytyminen matkakohteesta, sillä kuten aiemmin tutkimuksessa on todettu, venäläismatkailijat usein päättävät aktiviteettivaihtoehdoista vasta paikan päällä. Yritykset voisivat esimerkiksi luoda yhdessä Kouvolan kaupungin kanssa infodeskin rautatieasemalle, suurimpiin hotelleihin ja kauppakeskus Hansaan. Tämä käsittäisi muun muassa konkreettisia mainosesitteitä, karttoja ja oppaita, sekä sähköisen opastaulun, josta löytyisi kaikki mahdollinen tarvittava tieto niin suomeksi, englanniksi kuin venäjäksi.

Markkinointiin liittyen mainittakoon vielä, että nykyaikana sähköisen markkinoinnin merkitystä ei voi liikaa korostaa. Aiemmin suosittelut matkakohteesta levisivät paljolti tuttavien kertoman perusteella, mikä on tavallaan tilanne nykyäänkin: tiedonvaihtokanava vain on siirtynyt Internetiin. Tosin enää jaettu tieto, oli se sitten negatiivista tai positiivista, ei jää vain kahdenväliseksi, vaan tieto on kaikkien sitä etsivien luettavissa. Jos yrityksissä tavoitellaan venäläisten turistien saamista asiakkaiksi, tulisi yrityksen ehdottomasti panostaa kotisivujen kääntämiseen venäjäksi, venäjänkielisen sosiaalisen median hyödyntämiseen, sekä hakukoneoptimointiin venäläisissä Internet hakukoneissa. Yritykset voisivat myös omilla kotisivuillaan tai sosiaalisen median puolella tiedustella venäläisten asiakkaiden toiveita ja kehittämisehdotuksia yrityksen toiminnan suhteen. Tämä tosin vaatisi yritystä omaamaan venäjänkielentaitoisen työntekijän.

Suurimmat käyttämättömät potentiaalit ovat tällä hetkellä terveydenhoitoalalla ja luontomatkailussa. Tutkimuksen perusteella selvisi, että molemmilla aloilla Kouvolassa venäläisasiakkaiden merkitys on tällä hetkellä hyvin vähäinen. Kuitenkin puhdas luonto järvineen ja metsineen on yksi venäläisturisteja eniten kiinnostavia asioita Suomessa, joten oikeanlaisella markkinoinnilla kysyntä ja tarjonta saataisiin varmasti kohtaamaan. Esimerkiksi Tykkimäen vapaa-aikakeskuksen yhteyteen avataan tänä vuonna seikkailupuisto, jollainen sopisi myös esimerkiksi Repoveden yhteyteen. Tällainen vetonaula voisi lisätä myös luontomatkailun suosiota. Lisäksi kuten aiemmin on todettu, terveys- ja hyvinvointimatkailun suosio on ollut Venäjällä viime vuosina kasvussa, joten mahdollisuudet sen hyödyntämiseksi ovat valtavat. Hyvä uusi vetovoimakohta voisi olla esimerkiksi tasokas spa-kylpylä, josta saisi kaiken kattavia hyvinvointipalveluja. Myös yksityisten sairaaloiden ja lääkäriasemien kannattaisi panos-

taa markkinointiin venäläisille, sillä Suomessa tämän markkina-alueen hyödyntäminen on vasta aivan alussa, vaikka potentiaali on valtava. Suomalaisia tuotteita ja palveluja pidetään erittäin laadukkaina, joten markkinoinnin lisäämisellä olisi suuri vaikutus. Tämä kannattaisi huomioida myös Kouvolassa.

Koska lähialueilla, kuten Lappeenrannassa, Imatralla ja Kotkassa venäläisiä matkailijoita käy huomattavasti enemmän kuin Kouvolassa, mahdollisuudet venäläisturistien houkuttelemiseksi vierailemaan myös Kouvolassa ovat olemassa. Kuten aiemmin opinnäytetyössä on tullut esille, venäläiset vierailevat nykyään yhä useammassa eri kaupungissa matkansa aikana. Tätä tilannetta tulisi hyödyntää lisäämällä Kouvolan tunnettavuutta, jotta myös ensikertalaiset saataisiin kiinnostumaan poikkeamisesta Kouvolaan, sen sijaan että matkakohteet ovat aina Etelä-Karjala tai pääkaupunkiseutu. Tähän Kouvolalla on etenkin nyt hyvä tilaisuus, sillä kaupungin viime vuosina toteutettu imagomuutos kaiken kaikkiaan on ollut suuri ja siihen on satsattu paljon. Samalla tulee panostaa matkailun markkinointiin niin kattavasti kuin mahdollista, sekä saada valtaosa yrityksistä mukaan projektiin.

7 YHTEENVETO

Viisumivapauden toteutumisen aikataulu on toistaiseksi epäselvä, mutta viisumivapaus tulee mitä todennäköisimmin tapahtumaan tämän vuosikymmenen aikana. Viisumivapauden merkitys etenkin Kouvolan alueelle voisi olla hyvinkin suuri. Kaupungin laajentuminen niin alueellisesti kuin liiketoimintaympäristönä ja Kouvolan kaupungin yleiset uudistukset muun muassa imagon ja palveluiden suhteen, yhdistettynä viisumivapauden tuomiin mahdollisuuksiin toisivat yhdessä erittäin huomattavan lisäpotentiaalinalueen liiketoiminnalle. Tämä tulisi yrityksissä huomioida jo hyvissä ajoin, sillä ilman viisumivapauttakin turistimäärät Venäjältä Suomeen tulevat kasvamaan. Tutkimuksessa selvisi, että ainakaan tällä hetkellä yrityksissä ei ole sen suuremmin pohdittu mahdollisen viisumivapauden vaikutuksia.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää miten viisumivapaus tulisi vaikuttamaan Kouvolan alueella toimivien yritysten liiketoimintaan, sekä miten viisumivapauden tarjoamat mahdollisuudet ja turistien määrän lisääntyminen tulisi huomioida yrityksissä ja julkisella sektorilla. Osittain tutkimusongelmiin löydettiin vastaukset ja muutosehdotuksia, mutta ongelmalliseksi tutkimuksen toteutuksessa osoittautui esimerkiksi se, ettei yrityksissä ole vielä mietitty asiaa lähes lainkaan. Näin voidaan todeta, että venä-

läisturistien ja mahdollisen viisumivapauden huomioiminen yritysten liiketoiminnassa on suurimmassa osassa yrityksiä vielä alkutekijöissään. Ei siis liene mikään ihme, että Kouvola häviää vetovoimaisuudessaan muille suurille kaupungeille.

Muutokset vaatisivat kattavia toimenpiteitä etenkin markkinoinnissa ja tuotteiden ja palveluiden kohdentamisessa venäläisturisteille, sekä lisäksi Kouvolan kaupungin ja siellä toimivien yritysten yhteistyötä ja panostusta matkailun kehittämiseksi. Viisumivapauden tuomat mahdollisuudet oikein hyödynnettyinä toisivat merkittävät lisätulot niin Suomen kuin Kouvolankin matkailuelinkeinolle, mikä taas tarkoittaisi todennäköisimmin myös työpaikkojen lisääntymistä matkailualalla. Keskiössä Kouvolan kannalta ovat uusien vetovoimakohteiden tarve, tiedottamisen lisääminen ja kokonaisvaltaisten palvelujen kehittäminen.

Mielestäni tämä opinnäytetyö antaa selkeän kokonaiskuvan viisumivapauteen ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin liittyen. Tutkimuksesta on hyötyä esimerkiksi Kouvolan alueella toimiville yrityksille, jotka haluavat huomioida venäläiset asiakkaat liiketoiminnassaan. Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista tutkia vieläkin yksityiskohtaisemmin Kouvolan matkailun kehitystä viisumivapauden toteutumiseen asti ja sen jälkeen. Tarkkojen toimintasuunnitelmien laatiminen segmentoituina venäläisille matkailijoille eri alojen yrityksissä, sekä suunnitelmien onnistumisien ja toteutumisien arviointi olisi myös varteenotettava jatkotutkimuksen aihe.

LÄHTEET

EMN, Euroopan muuttoliikeverkosto. 2013. Viisumipolitiikka maahanmuuton väylänä. ISBN 978-952-5920-06-2 (PDF). Suomi.

EurLex. 2002. 42000A0922(02), Schengenin säännöstö. Saatavissa: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922\(02\):fi:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922(02):fi:HTML) [viitattu 19.2.2013].

Euroopan Unionin virallinen lehti. 2007. Euroopan yhteisön ja Venäjän federaation välinen sopimus Euroopan unionin ja Venäjän federaation kansalaisille myönnettävien viisumien myöntämisen helpottamisesta. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:129:0027:0034:FI:PDF> [viitattu 26.2.2013].

European Comission. 2013. Visa Policy, Visa statistics for 2012.xls. Saatavissa: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/visa-policy/index_en.htm [viitattu 31.3.2013].

Helenius, M. 2011. Viisumipolitiikka maahanmuuton väylänä [PowerPoint -esitys]. Saatavissa sivulta: http://www.emn.fi/ajankohtaista/kansalliset_seminaarit/emn_2011_kansallisen_seminaarin_antia [viitattu 22.2.2013].

Hult, M. 2011. Keskustelu x.12.2011. Kouvola

Kasvavan rajaliikenteen hallinta. 2012. Sisäasiainministeriö. Helsinki: Kopijyvä Oy, Jyväskylä.

Kauppan liitto. 2012. Venäläismatkailijat Suomessa. Saatavissa: http://www.kauppa.fi/ajankohtaista/tiedotteet/venaelaisten_ostosmatkailu_lyoe_ennatetyksiae_22987 [viitattu 2.4.2013].

Kouvola Innovation Oy. 2013. Kouvola Venäjän verkossa. Saatavissa: <http://www.kinno.fi/node/199> [viitattu 6.4.2013].

Kouvola Innovation Oy. 2013b. Vetovoimaa Kouvolan matkailuun. Saatavissa: <http://www.kinno.fi/node/165> [viitattu 6.4.2013].

Kouvolan kaupunki. Keskustavisiotyön taustaa. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/index/aikuisvaestolle/tietoakouvolasta/kehityshankkeet/keskustavisio2030/visiotyontaustaa.html> [viitattu 6.4.2013].

Kulla, P. Projektipäällikkö, Kouvola Innovation Oy. Haastattelu 3.4.2013. Kouvola: Kinno.

Malankin, M. 2012. Venäläiset matkailun asiakkaina. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, tutkimuksia ja raportteja.

Matkailun edistämiskeskus/Tilastokeskus. 2011. Rajahaastattelututkimus, Osa 25 Ulkomaiset matkailijat Suomessa vuonna 2011. Saatavissa: [http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/88a371ed8daddf68c2257a1e001c95e6/\\$FILE/A172%20Rajahaastattelututkimus%202011.pdf](http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/88a371ed8daddf68c2257a1e001c95e6/$FILE/A172%20Rajahaastattelututkimus%202011.pdf) [viitattu 23.3.2013].

Matkailunedistämiskeskus MEK. 2012. Viisumivapaus toisi Suomelle yli miljardi euroa vuodessa - venäläisten matkustajien määrä jatkoi kasvua tammikuussa. Saatavissa: [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Viisumivapaus_toisi_Suomelle?opendocument&np=A](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Viisumivapaus_toisi_Suomelle?opendocument&np=A) [viitattu 19.2.2013].

Matkailunedistämiskeskus MEK. 2013a. Matkailualan uutisia Venäjältä. Saatavissa: [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(Pages\)/Ven%C3%A4j%C3%A4_uutisia?opendocument&np=C-20](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(Pages)/Ven%C3%A4j%C3%A4_uutisia?opendocument&np=C-20) [viitattu 26.3.2013].

Matkailunedistämiskeskus MEK. 2013b. Majoitustilastot alueittain ja kunnittain, Russia01.xls. Saatavissa: [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Alueittain_ja_kunnittain](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Alueittain_ja_kunnittain) [viitattu 29.3.2013].

Matkailunedistämiskeskus MEK. 2013c. Ulkomaanmatkailu: Venäjä - Russia. Saatavissa: <http://www.mek.fi/mis2/mismarke.nsf/pages/VEN%C3%84J%C3%84%20->

%20RUSSIAOTRAVEL?opendocument&np=C-20&ind=w5/mekfi/index.nsf [viitattu 26.3.2013].

Pasanen, S. Tykkimäen vapaa-aikakeskus Oy. Puhelinhaastattelu 6.3.2013. Kouvola.

Rahkonen, J. 2013. Suomi voi kohta olla valmis Venäjän viisumivapauteen. Helsingin Sanomat 10.1.2013. Saatavissa:

[http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Viisumivapaus_toisi_Suomelle?opendocument&np=A](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Viisumivapaus_toisi_Suomelle?opendocument&np=A) [viitattu 24.2.2013].

Rajavartiolaitos. 2013. Suomen itärajan rajaliikenne kasvoi 13 % vuonna 2012. Saatavissa:

http://www.raja.fi/tietoa/tiedotteet/tiedotteet_rvle/1/0/suomen_itarajan_rajaliikenne_kasvoi_13_vuonna_2012 [viitattu 8.3.2013].

Rajavartiolaitos. 2013b. Rajaturvallisuuden ja sujuvan rajaliikenteen tulevaisuus puhuttaa. Saatavissa:

http://www.raja.fi/tietoa/tiedotteet/tiedotteet_rvle/1/0/rajaturvallisuuden_ja_sujuvan_rajaliikenteen_tulevaisuus_puhuttaa [viitattu 8.3.2013].

Rope, T. 2000. Suuri markkinointikirja. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy.

Rönkkö, J. 2013. Venäläinen jättää 300 euroa. Kouvolan Sanomat 15.2.2013.

Saint-Petersburg Guide. 2012. Piterland - The biggest indoor water park in Russia soon to be opened in St. Petersburg. Saatavissa: <http://sntpeters.com/news/news-and-events/231-piterland-water-park-st-petersburg.html> [viitattu 26.3.2013].

Sisäasianministeriö. 2013. Kasvavan rajaliikenteen hallinta edellyttää huomattavia laajennus- ja muutostöitä rajanylityspaikoilla. Saatavissa:

http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/rajavalvonta/1/0/kasvavan_rajaliikenteen_hallinta_edellyttaa_huomattavia_laajennus-_ja_muutostoita_rajanylityspaikoilla [viitattu 8.3.2013].

Suomen ulkoasiainministeriö. 2007. EU:n ja Venäjän välinen viisumihelpotussopimus astui voimaan. Saatavissa:

<http://www.finland.lv/public/default.aspx?contentid=129514&nodeid=38433&contentlan=1&culture=fi-FI> [viitattu 26.2.2013].

Suomen ulkoasiainministeriö. 2010a. Kuinka edetä kohti viisumivapautta. Saatavissa: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=190884&nodeid=15699&contentlan=1&culture=fi-FI> [viitattu 21.2.2013].

Suomen ulkoasiainministeriö. 2010b. Suomi on viisumien suurvalta EU:ssa. Saatavissa: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=189176&nodeid=15148&contentlan=1&culture=fi-FI> [viitattu 22.2.2013].

Suomen ulkoasiainministeriö. 2012a. Usein kysyttyä viisumeista. Saatavissa: <http://www.finland.org.ru/public/default.aspx?nodeid=40113&contentlan=1&culture=fi-FI> [viitattu 22.2.2013].

Suomen ulkoasiainministeriö. 2012b. Maatiedosto Venäjä, EU-politiikka. Saatavissa: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=30739&contentlan=1&culture=fi-FI> [viitattu 28.2.2013].

Suomen ulkoasiainministeriö 2012c. Ulkoministeri Tuomiojan puhe Kouvolan viisumipalvelukeskuksen avajaisissa. Saatavissa: <http://formin.finland.fi/public/Print.aspx?contentid=257882&nodeid=15149&culture=fi-FI&contentlan=1> [viitattu 22.2.2013].

Suomen ulkoasiainministeriö. 2013. Schengen-viisumi Suomeen. Saatavissa: <http://www.finland.org.ru/public/default.aspx?nodeid=36986&contentlan=1&culture=fi-FI> [viitattu 19.2.2013].

Suomen ulkoasiainministeriö. 2013b. Liikkuminen EU/Schengen-alueella. Saatavissa: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=34670> [viitattu 19.2.2013].

Suomi-Venäjä-seura. Viisumi Suomeen. Saatavissa: <http://www.venajaseura.com/palvelut-ja-projektit/viisumipalvelut/viisumi-suomeen-0> [viitattu 19.2.2013].

Transparency International. 2012. Corruption perceptions index 2012. Saatavissa: <http://www.transparency.org/cpi2012/results> [viitattu 19.3.2013].

Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy. 2011. Rajatutkimus 2010. Saatavissa: <http://www.tak.fi/tiedotteet/tutkimus-ja-analysointikeskus-tak-oy-julkaisi-tak-rajatutkimus-2010-%E2%80%93raportin> [viitattu 31.3.2013].

Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy. 2012a. Venäläisten ostosmatkailun merkitys ja tulevaisuuden näkymät. Saatavissa: <http://services.kymenlaakso.fi/www/DimDocumentDownload?action=show&id=6554&fileId=13514> [viitattu 7.3.2013].

Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy. 2012b. Rajatutkimus 2011. Saatavissa: http://www.kaakko135.fi/sites/default/files/documents/Yrityksille/tak_rajatutkimus_raportti_vuosi_2011_0.pdf [viitattu 7.4.2013].

Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy. 2013. Rajatutkimus 2012. Saatavissa: <http://www.rusgate.fi/sites/default/files/julkaisut/tak-rajatutkimus-2012-esittelymateriaali-id403.pdf> [viitattu 9.3.2013].

Venäjän Federaation suurlähetystö Suomessa. Viisumiasiat. Saatavissa: <http://www.rusembassy.fi/SuomVisaInf.htm> [viitattu 22.2.2013].

Venäjän uudet viisumikeskukset eivät neuvo eivätkä ota vastuuta. 2011. Iltasanomat 2.6.2011. Saatavissa: <http://www.iltasanomat.fi/matkat/art-1288392809154.html> [viitattu 22.2.2013].

Mamonov, R. 2012. Venäjä - EU: matkalla viisumivapauteen. Saatavissa: http://finnish.ru/r.u/2012_03_19/68918128/ [viitattu 28.2.2013].

Venäläisturistit arvostelevat Suomea: Tylsä maa, missä palvelut? 2012. Iltalehti 22.2.2012 Saatavissa: http://www.iltalehti.fi/matkakjutut/2012022215237365_ma.shtml [viitattu 14.3.2012].

Verohallinto. 2007. Veroton myynti Suomessa vieraileville matkailijoille. Saatavissa: <http://vero.fi/fi->

FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Kansainvalinen_kauppa/Veroton_myynti
_Suomessa_vieraileville_ma%2814348%29 [viitattu 9.3.2013].

VFS Global. 2012. Saatavissa: <http://www.vfsglobal.com/russia/finland/> [viitattu 26.2.2013].

Viisumivapauteen varauduttava. 2012. Koillissanomat 19.7.2013 Saatavissa:
[http://www.koillissanomat.fi/paakirjoitus/viisumivapauteen_varauduttava_5924075.ht](http://www.koillissanomat.fi/paakirjoitus/viisumivapauteen_varauduttava_5924075.html)
ml [viitattu 19.10.2012].

World Tourism Organization UNWTO. Who we are. Saatavissa:
<http://www2.unwto.org/en/content/who-we-are-0> [viitattu 18.2.2013].

Yle uutiset. 31.7.2009. Käännöstieteen laitoksen muutto Helsinkiin itkua vaille val-
mis. Saatavissa:
[http://yle.fi/uutiset/kaannostieteen_laitoksen_muutto_helsinkiin_itkua_vaille_valmis/5](http://yle.fi/uutiset/kaannostieteen_laitoksen_muutto_helsinkiin_itkua_vaille_valmis/5855066)
855066 [viitattu 12.4.2013].

Yle uutiset. 5.11.2010. Norja ja Venäjä sopimukseen viisumivapaudesta. Saatavissa:
http://yle.fi/uutiset/norja_ja_venaja_sopimukseen_viisumivapaudesta/5664676 [viitat-
tu. 21.3.2013].

Yle uutiset, Ajankohtainen kakkonen. 2012. Tuomioja tyrmää poliisin pelot viisumi-
vapauden vaikutuksista. Saatavissa:
[http://yle.fi/uutiset/tuomioja_tyrmaa_poliisin_pelot_viisumivapauden_vaikutuksista/6](http://yle.fi/uutiset/tuomioja_tyrmaa_poliisin_pelot_viisumivapauden_vaikutuksista/6318253)
318253 [viitattu 6.3.2013].

Yle uutiset. 17.3.2012. Venäjän viisumivapaus vuosien päässä. Saatavissa:
http://yle.fi/uutiset/venajan_viisumivapaus_vuosien_paassa/3328032 [viitattu
22.2.2013].

Yle uutiset. 22.8.2012. Näin Suomi hyötty Venäjän WTO-jäsenyydestä. Saatavissa:
http://yle.fi/uutiset/nain_suomi_hyotyy_venajan_wto-jasenyydesta/6264437 [viitattu
21.3.2013].

Yle uutiset. 8.11.2012. Venäjä noussut Suomen toiseksi tärkeimmäksi vientimaaksi.

Saatavissa:

http://yle.fi/uutiset/venaja_noussut_suomen_toiseksi_tarkeimmaksi_vientimaaksi/6369286 [viitattu 21.3.2013].

Yle uutiset. 13.3.2013. Stubb: Venäjä rikkoo WTO-sopimusta. Saatavis-

sa:[ttp://yle.fi/uutiset/stubb_venaja_rikkoo_wto-sopimusta/6534719](http://yle.fi/uutiset/stubb_venaja_rikkoo_wto-sopimusta/6534719) [viitattu 21.3.2013].

KOLI JANIKA

Osoite

12345 Kaupunki

Puhelinnumero

janika.koli@student.kyamk.fi

SAATEKIRJE

1 (1)

5.2.2013

Nimi Sukunimi

Yritys

Osoite

45100 Kaupunki

KYSELYTUTKIMUS

Nimeni on Janika Koli ja olen opintojeni loppusuoralla Kymenlaakson ammattikorkeakoulun Liiketalouden puolella, suuntautumiseni on kansainvälinen kauppa (Venäjän kauppa). Teen opinnäytetyötä tutkimusaiheesta ”Suomen (EU:n) ja Venäjän välisen mahdollisen viisumivapauden vaikutukset Kouvolan alueella”, ja osana tutkimustyötä teen aiheeseen liittyen kyselyn Kouvolan alueella toimiville eri alojen yrityksille, sekä myös julkinen puoli huomioidaan.

EU:n ja Venäjän viisumivapaus on vielä toistaiseksi tulevaisuuden asia, mutta joka tapauksessa mitä todennäköisimmin tuleva tapahtumaan. Tarkoitukseni on selvittää miten viisumivapaus vaikuttaisi Kouvolan alueella toimiviin yrityksiin: mitä mahdollisuuksia viisumivapaus toisi, mitä muutoksia kenties vaadittaisiin ja miten viisumivapauden tuomat hyödyt pystyttäisiin hyödyntämään mahdollisimman hyvin.

Toivoisin Teidän osallistuvan tutkimukseen täyttämällä oheisen kyselylomakkeen ja lähettävän sen palautuskuoressa mahdollisimman pian, mieluiten viimeistään kolmen viikon sisällä. Kyselyn täyttämiseen ei mene kuin hetki, ja vastauksenne mahdollistavat opinnäytetyöni onnistumisen. Vastauksenne käsitellään luottamuksellisesti, eivätkä yksittäisten vastaajien tiedot tule näkymään tutkimuksessa.

Kiitän jo etukäteen vastauksestanne.

Ystävällisesti

Janika Koli

KYSELY

Kysely EU:n ja Venäjän välisen viisumivapauden mahdollisen toteutumisen vaikutuksista Kouvolan alueella toimivien yritysten liiketoimintaan.

Suurin osa kysymyksistä on avoimia kysymyksiä, joihin voitte vastata niin kattavasti kuin haluatte. Muutama kysymys on Kyllä/Ei -tyyppisiä, joten niissä ympyröikää vastausvaihtoehtonne.

1. Mikä on yrityksenne toimiala?

-

2. Mikä on venäläisten turistien/asiakkaiden merkitys yrityksellenne tällä hetkellä? Ja osaatteko arvioida venäläisturistien määrää asiakkaistanne?

-

3. Miten venäläiset asiakkaat on mahdollisesti jo otettu huomioon liiketoiminnassanne? a. Palvelu ja tuotteet

-

b. Markkinointi

-

c. Muuta

-

4. Jos yrityksellänne on kotisivut, ovatko ne käännetty myös venäjäksi?

- a. Kyllä
- b. Ei

5. Onko yrityksessänne jo pohdittu mahdollisen viisumivapauden merkitystä liiketoimintaanne?

- a. Kyllä
- b. Ei

Jos vastasitte Kyllä, voitte halutessanne täsmentää vastaustanne tähän:

-

6. Miten arvioisitte mahdollisen viisumivapauden vaikuttavan yrityksenne liiketoimintaan?

Esimerkiksi palveluihin, tuotteisiin, asiakaspaikkojen määrään/kapasiteettiin, markkinointiin jne.

a. Mahdollisuudet/positiiviset vaikutukset?

-

b. Mahdollisia negatiivisia vaikutuksia?

-

c. Mistä mahdollisista muutoksista voisi olla hyötyä?

-

d. Muuta huomioitavaa?

-

7. Miten mielestänne Kouvolan houkuttelevuutta matkailukohteena venäläisturisteille voisi parantaa?

-